

**ORTAOKUL 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİH
KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN**

**İNCELENMESİ
(AĞRI İLİ ÖRNEĞİ)**

Tasin DOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

İlköğretim Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Sefa YILDIRIM

2016

Her Hakkı Saklıdır

T.C
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

TASİN DOĞAN

ORTAOKUL 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİH
KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ
(AĞRI İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Sefa YILDIRIM

AĞRI-2016

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Sefa YILDIRIM danışmanlığında, Tasin DOĞAN tarafından hazırlanan bu çalışma 19.01.2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı/Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Emine TEYFUR İmza:
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Selçuk ILGAZ İmza:
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Sefa YILDIRIM İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun 28/01/2017 tarih ve 2017.01-03 nolu kararı ile onaylanmıştır.

28.01.2017

Yrd. Doç. Dr. Metin ERKAL

Enstitü Müdürü V.

**AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum **“Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Ağrı İli Örneği)”** adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin **3 yıl** süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tasin DOĞAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ	viii
TABLolar DİZİNİ	x
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	xi

BÖLÜM I

1. Giriş	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	3
1.3. Önem	4
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	5

BÖLÜM II

2.Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	6
2.1.Kavramsal Çerçeve	6
2.1. 1.Sosyal Bilgilerin Tanımı	6
2.1.2.Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları	7
2.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı.....	10
2.1.3.1. Beceriler	11
2.1.3.2.Kavramlar	12
2.1.3.3.Değerler	14
2.1.4. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	15
2.1.5.Sosyal Bilgiler Programının Vizyonu	17
2.1.6.Sosyal Bilgiler Dersinin Ortaokullardaki Yeri ve Önemi	18
2.1.7.Tarihin Tanımı	19

2.1.8.Tarih Öğretiminin Faydaları	21
2.1.9.Tarih Öğretimi Nasıl Olmalıdır	22
2.1.10.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihin Yeri ve Önemi	25
2.2. İlgili Araştırmalar	26

BÖLÜM III

3. Yöntem	30
3.1. Araştırmanın Modeli	30
3.2. Evren ve Örneklem	32
3.2.1.Görüşmede Yer Alan Okullar ve Öğretmen Özellikleri	33
3.3. Verilerin Toplanması	34
3.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması	34
3.3.2. Görüşme Maddeleri	35
3.3.3.Görüşmenin Yapılışı	35
3.3.4. Verilerin Analizi ve Yorumu	36

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorum	37
4.1. Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Sorusu ile ilgili görüşler	37
4.2. 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusu ile ilgili görüşler	40
4.3.7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularının öğrenci seviyesine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusu ile ilgili görüşler	43
4.4. Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Sorusu ile ilgili görüşler	46

4.5.7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Tarih konularının öğretiminde yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız. Sorusu ile ilgili görüşler	49
4.6. Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.) Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusu ile ilgili görüşler	53
4.7. 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan Tarih konularının öğretiminde kullandığınız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız. Sorusu ile ilgili görüşler	57
4.8. 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan Tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler,Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.). Sorusu ile ilgili görüşler	60
4.9. 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programında Tarih konularının Öğretimine yönelik görüş ve önerileriniz nelerdir? Sorusu ile ilgili görüşle	63

BÖLÜM V

5.1. SONUÇ, TARTIŞMA	69
5.2. ÖNERİLER	74
5.3. KAYNAKÇA	76
5.4.EKLER	83
5.5.ÖZGEÇMİŞ	93

ÖZET

Bu araştırma ile ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularının öğretimi ile ilgili öğretmenlerimizin çeşitli değişkenler karşısında yaşadığı aksaklıklara ve problemlere dikkat çekilmek istenmiştir. Aynı zamanda tarih konularının etkili bir şekilde öğretimine yönelik çeşitli çözüm önerilerinde bulunmak için, bir nebze de olsa öğretmenlerimize yardımcı olmak adına, öğretmenlerimizin görüşlerine başvurularak bir sonuç ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Nitel bir çalışma olan bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Çalışma beş bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve çeşitli tanımlar üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi ve ilgili literatür üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde çalışmayı şekillendiren araştırma yöntemi yer almaktadır. Dördüncü bölümde çalışma sürecinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Beşinci yani son bölümde ise çalışmada ulaşılan sonuçlara yer verilmiş olup araştırma problemine atfen çeşitli öneriler dile getirilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında sosyal bilgiler öğretim programının tarih konuları öğretiminde eksikliklerinin olduğu, tarih konularının birbirinden kopuk olduğu, kronolojik sıralamaya gerektiği kadar dikkat edilmediği, konular arasında bir bütünlük olmadığı ve sosyal bilgiler ders saatinin yeterli olmadığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonunda 7.Sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih konuları birbirini tamamlayan, konudan konuya atlamadan, belli bir kronolojik düzen içerisinde ve bir bütünlük arz edecek şekilde verilmelidir, gibi önerilere yer verilerek araştırma sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Tarih Konuları, Ortaokul, Öğretim Programı, Öğretim

ABSTRACT

With this research, it is aimed to be drawn attention to the problems that many teachers experienced while teaching the history topics of 7th gradesocial studies lesson of secondary school. In addition to this, it is aimed to offer various solutions for teaching history topics in an affective way. It is aimed to help teachers by trying to give results and this is done by asking some teacher's opinions.

In this research which is qualitative, semi-structured interview method has been used. At the stage of analysing of datum, descriptive analysis technique has been used.

The study consists of five chapters. In the first chapter, it is laid emphasis on various definitions, limitations, assumptions, significance of research, purpose and probem status of it. In the second chapter, the emphasis is on conceptual framework of research and the literature about it. In the third chapter, the investigation method which formed this study is situated. In the forth chapter, the results that were obtained in the study process are involved. In the last chapter which is five, the results that are acquired by this research and some suggestions for the research problem are given.

When we look at the findings of the results at the end of this research, we can say that the curriculum of social studies has deficiencies for the teaching of history topics. Plus, the history topics are irrelevant from each other and it is not sufficiently paid attention to the chronological order. Moreover, we cansay that there isn't any integrity among the topics and the number of lessons for social studies are not enough.

At the end of this research, the study is finalised by giving some suggestions.

Key words: Social Studies, history topics, secondary school, curricul

ÖNSÖZ

Tarih geçmişte yaşanan olayların anlatıldığı bir bilgi yığınınından çok insanlığın muazzam geçmişini ve birikimini günümüze taşıyan ve günümüze ışık tutan bir bilimdir. Tarihçilerin dediği gibi tarih toplumların hafızasıdır. Her toplum kendi tarihi ile vardır. Bu bağlamda bireylerin öncelikle kendi tarihlerini ve dünya tarihini bilmesi geleceğe daha sağlam adımlarla yürümelele ile eşdeğerdir. Kişilerin günümüz dünyasındaki olayları ve gelişmelele daha iyi anlayabilmesi ve olaylardan çıkarımlar elde etmesi iyi bir tarih bilgisi ile mümkündür.

Tarih bilgisi çocuğun gelişim dönemi özelliklerine uygun olarak daha ilkokuldan itibaren verilmeye başlanmaktadır. Ortaokulda tarih konuları sosyal bilgiler dersi içerisinde verilmektedir. Sosyal bilgiler dersi içeriğini oluşturan disiplinler içinde tarihin yeri ve ağırlığı daha fazladır. Bunun sebebi ise tarih disiplininin diğere disiplinlere de kaynak teşkil etmesidir. Örneğin coğrafya, vatandaşlık, iktisat gibi sosyal bilgileri meydana getiren bu disiplinler de konu alanlarında tarihten beslenmektedirler. Bu yönüyle bakıldığında tarih dersi sosyal bilgiler dersinin kapsamında temel disiplin rolü oynamaktadır. Kısacası sosyal bilgiler dersinin en temel kaynağı tarihtir.

Bu dönemde çocuğun tarihe karşı olumlu tutum kazanması onun gelecek eğitim basamaklarında tarihe karşı olan ilgisini önemli oranda etkilemektedir. Bundan dolayı sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularının öğretimi oldukça önem arz etmektedir.

Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularının öğretimi ile ilgili öğretmen görüşlerine başvurularak, öğretmenlerin karşılaştıkları problemlere dikkat çekmek ve problemler ile ilgili çeşitli çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Nitel bir çalışma olan bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmış olup verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmam boyunca yardımlarını esirgemeyen, çalışmamın her adımında yanımda bulunan, çalışmamda yaralanabileceğim kaynaklar konusunda yol gösterici olan ve beni çalışmam konusunda cesaretlendirip, destekleyen tez danışmanım sayın Yrd. Doç. Sefa YILDIRIM' a, çalışmamda büyük yardımlarını ve desteğini gördüğüm sayın Yrd. Doç. Yusuf SÖYLEMEZ hocama, aynı zamanda çalışmamda değerli görüşlerinden yararlandığım Yrd. Doç. Mehmet TEYFUR' a ve Arş. Gör. Suat POLAT' a teşekkür ederim.

Yine çalışmamda değerli görüşlerine başvurduğum değerli ğretmen meslektaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ve çalışmamda görüş alışverişinde bulunduğum değerli arkadaşım Adem TAŐDEMİR' e teşekkür ederim.

Değerli zamanlarını alıp çalışmama ayırdığım sevgili eşime ve ikiz bebeklerime teşekkür ederim.

İkizlerime...

Ağrı-2016 Tasin DOĞAN

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Ortaokullardaki Yeri ve Önemi	18
Tablo 3.1. Görüşmede Yer Alan Okullar ve Öğretmen Özellikleri	33
Tablo 4.1. “Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” Sorusu ile ilgili görüşler	38
Tablo 4.2. “7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?” Sorusu ile ilgili görüşler	41
Tablo 4.3. “7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularının öğrenci seviyesine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz?” Sorusu ile ilgili görüşler ..	44
Tablo 4.4. “Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünüyorsunuz?” Sorusu ile ilgili görüşler	47
Tablo 4.5. “7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Tarih konularının öğretiminde yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” Gerekçeleriyle açıklayınız. Sorusu ile ilgili görüşler”	50
Tablo 4.6. “Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.) Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?” Sorusu ile ilgili görüşler	54
Tablo 4.7. “7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan Tarih konularının öğretiminde kullandığınız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız.” Sorusu ile ilgili görüşler	58
Tablo 4.8. “7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan Tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler,Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.)” Sorusu ile ilgili görüşler	61
Tablo 4.9. “7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programında Tarih konularının Öğretimine yönelik görüş ve önerileriniz nelerdir?” Sorusu ile ilgili görüşler	64

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

f : Frekans

G : Görüşme Yapılan Öğretmen

KPSS : Kamu Personeli Seçme Sınavı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

vb. : ve benzeri

BÖLÜM I

1.Giriş

1.1. Problem

Toplumların kendi toplumsal özelliklerine uyum sağlayan kişiler yetiştirmede gereksinim duyduğu bir bilim dalı olan sosyal bilgiler, kişilerin toplumsal yaşamlarını, davranış biçimlerini, temel ihtiyaçlarını, bu ihtiyaçların giderilme şekillerini ve bu ihtiyaçların giderilmesi için gerçekleştirilen faaliyetleri konu alır. Aynı zamanda sosyal bilgiler öğretim programına baktığımızda kişilere ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal sahalarda olumlu davranışlar kazandırmayı da hedeflemektedir (Erdoğan, 2007). Sosyal bilgilerin yukarıda belirtilen hedeflerine ulaşmada tarihin şüphesiz büyük bir rolü mevcuttur.

Yine sosyal bilgilerin çeşitli amaçları içerisinde temel amaç olarak belirlediği amaçlarından birisi de etkili bir vatandaş yetiştirmektir, diyebiliriz. Bu amaca ulaşmada öğrencilere tarih sevgisinin ve tarih bilincinin kazandırılması önemlidir. Bunun içinde iyi bir tarih eğitimi gereklidir. Bu tarih eğitimi sayesinde iyi bir vatandaş olma yolunda öğrenciler daha sağlam bir adım atmış olurlar (Ulusoy, 2009).

Eğitimin görevi eğer toplumsal değerleri ve kültürü yeni nesillere aktarmaksa kaynağını kültür ve bilinçten alan tarih bu toplumsal değerlerin ve kültürün en ana temelini oluşturacaktır. Tarihsel bir bilince sahip olan milletler, milli güç ve uygarlık olma yolunda bu tarihsel hazineden yararlandıkça tarihin faydalarını göreceklidir (Akyüz, 2001).

Vatandaşlık ve kültürel mirasın iletiminde önemli bir role sahip olan tarih yirminci yüzyıl süresince sosyal bilgiler öğretim programında önemli bir yer almıştır (Öztürk, 2006).

2004' te yenilenen sosyal bilgiler öğretim programında tarih, insanların faaliyetlerini bir bütün olarak ele almak amacıyla diğer disiplinlerle birleşerek aynı bütüncül bir yaklaşım izlenmiştir (Ata, 2006). Burada kısacası tarih, sosyal alandaki

sorunlara çözümleri destekleyen bir anlayışla ele alınmış ve sosyal bilgiler programı içerisinde yerini almıştır (Şimşek, 2004).

Yeni sosyal bilgiler öğretim programının tarih öğretimi ile ilgili en önemli yeniliklerinden biri sınıf ortamında kaynak kullanımı ve kanıt göstermeye yönelik etkinlikler içermesidir. Yeni programın temel aldığı yapılandırmacı yaklaşım bilindiği üzere kanıta dayalı sorgulama, ilk elden ve ikinci elden kaynaklara ulaşma ve kullanma, tarihsel problemlere yönelik çözüm geliştirme, tarih biliminin var saydığı ürünler ortaya çıkarma ve işbirlikli öğrenme gibi birtakım ilkeler üzerinde durmuştur. Kanıta dayalı tarih öğretiminde öğrenciye kazandırılmak istenen temel beceri öğrencinin bir tarihçi gibi düşünmesi ve bir tarihçi gibi çalışmasıdır (Yapıcı, 2006).

Sosyal bilgiler: Coğrafya, ekonomi, sosyoloji, tarih gibi pek çok sosyal bilim disiplini ile ilgili konuları içeren önemli bir ders konumundadır. Sosyal Bilgiler dersinde bu sosyal bilim disiplinlerinden tarih konuları oldukça önemli bir yer almaktadır. Tarihin insanların yaşamındaki önemi düşünüldüğünde, bu disiplin ile ilgili konuların daha iyi fark ettirilip sevdirmesi ve öğretilmesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda ortaokulun üçüncü basamağında bulunan 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularını rahat bir şekilde öğrenmesi ve sevmesi üst sınıflarda tarih derslerine olan ilgilerini de büyük oranda etkileyecektir. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularının öğretimindeki etkililiğinin artırılması için bu dersin uygulayıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuda yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve buna yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Bu bağlamda “Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” problem cümlesinden yola çıkılarak bir araştırma örneği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda alt problem cümleleri şunlardır:

a) Sosyal Bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yeterlidir?

b) 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir?

c) 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen tarih konuları öğrenci seviyesine uygun mudur?

d) Öğrenciler 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen tarih konularına gereken ilgiyi gösteriyor mu?

e) 7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını tarih konuları öğretiminde şekil ve içerik olarak yeterli buluyor musunuz?

f) Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.)sosyal bilgiler dersinde tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir?

g) 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretiminde kullandığınız yöntem-teknikler nelerdir?

h) 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan tarih konularının öğretiminde çevresel olanakları kullanıyor musunuz? (Tarihi eserler, Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.).

ı) 7.Sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretimine yönelik önerileriniz nelerdir?

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretimi ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirleyerek çeşitli öneriler ortaya koymaktır.

1.3. Önem

Sosyal bilgiler öğretim programının “Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler” yaklaşımı aslında sosyal bilgiler dersinin var olmasını sağlayan temel anlayışın yansımasıdır denilebilir. Bununla beraber toplumsal birliğin sağlanması ve toplumun uyum içinde yaşaması gibi tartışmaya dahi mahal vermeyecek değer yargılarının çocuklara kavratılması vatandaşlık bilgilerinin topluma aktarılmasının en önemli amacıdır (Barth ve Demirtaş, 199).

İyi bir vatandaş olabilmenin temel gereği tarih öğrenmektir. Tarih konularının okul müfredatlarında veya programlarında yer almasının en önemli gerekçesi de budur (Stearns, 2009).

Yukarıda anlatılanlar bağlamında bu çalışmanın, ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerin bu derste geçen tarih konularının öğretilmesine ilişkin öğretmen görüşlerini almak ve bu görüşler doğrultusunda öneriler oluşturmak bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Yapılan literatür incelenmesinde konu ile ilgili olarak çalışmaların sınırlı oluşu yine bu çalışmayı önemli kılan ayrı bir noktayı teşkil etmektedir.

1.4. Varsayımlar

a) Bu çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda uzman görüşü alınarak yer alan soruların araştırma problemini ortaya koyduğu varsayılmıştır.

b) Aynı zamanda görüşme formundaki sorulara öğretmenlerin samimiyetle cevap verdiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

a) Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular 2015-2016 eğitim - öğretim yılı Ağrı ili merkezinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

a) Yine bu araştırma ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretimi ile sınırlıdır.

c) Aynı zamanda bu çalışmanın sonuçları bu konu ile ilgili yapılan çalışmaları destekleyici ve yapılacak çalışmalara bir örnek teşkil etme mahiyeti ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Öğretim: Belirli bir öğretim hizmeti yardımıyla herhangi bir öğretim programının önceden belirlemiş bir yerde ve zamanda herhangi bir öğrenci grubuna uygulanmasıdır (Pehlivan, 2006).

Öğretim Programı: Bir okuldan mezun olmak ve herhangi bir alanda uzmanlaşmak için kişinin okuması gereken derslerin konularının belirlendiği plandır (Büyükkarcı, 2003).

Ortaokul: “İlkokula dayalı üç yıllık eğitim-öğretim veren gündüzlü ve pansiyonlu ilköğretim kurumunu ifade eder” (MEB, Tebliğler Der, 1994: 1).

Sosyal bilimler: İnsanın ve toplumun yanında insanın insan, toplum ve eşya ile ilişkilerini sistemli bir şekilde incelemeyi amaç edinen bilimsel yöntemler dâhilinde üretilen düzenli bilgiler olarak tanımlanabilir(Turan ve Ulusoy, 2010).

Sosyal bilgiler: Hemen hemen her alanda değişime uğrayan gerek ülke ve gerekse de dünya koşullarında bilgiye yönelik kendi başına karar alma ve karşılaştığı problemleri çözme yeterliliğine sahip vatandaşlar yetiştirmek maksadıyla sosyal ve beşeri bilimlerden elde ettiği bilgi, birikim, yöntem ve teknikleri bir potada eriterek çalıştığı alanlarda kullanan bir programdır (Öztürk, 2012).

Tarih: Tarih bir bilim olarak geçmişte yaşanmış olayları aydınlatmak için sosyoloji, ekonomi vb. birçok sosyal bilim disiplininden yararlanmaktadır. Bu bağlamda tarih geniş bir görüş alanı olan sosyal bir bilim olarak tanımlanabilir. (Kavak, 2006)

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal Bilgiler, ilköğretim basamakları olan ilk ve ortaokullarda iyi ve sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmek maksadıyla, Sosyal Bilimlerden elde ettiği bilgilerle öğrencilere sosyal yaşamla alakalı bilgileri, becerileri, tutum ve değerleri kazandıran bir disiplin olarak tanımlanabilir (Kurtulgan ve Köstüklü, 2010).

Sosyal bilgiler alanında çalışmalar yürüten önemli yazarlardan Sönmez'e göre sosyal bilgiler toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 1999: 17).

Sosyal bilgiler: Hemen hemen her alanlarda değişime uğrayan gerek ülke ve gerekse de dünya koşullarında bilgiye yönelik kendi başına karar alma ve karşılaştığı problemleri çözme yeterliliğine sahip vatandaşlar yetiştirmek maksadıyla sosyal ve beşeri bilimlerden elde ettiği bilgi, birikim, yöntem ve teknikleri bir potada eriterek çalıştığı alanlarda kullanan bir programdır (Öztürk, 2012).

İnsanlar ve toplum ile ilgilenen çeşitli bilim alanlarının bilgi, birikim ve kullandıkları yöntemlerinden faydalanarak, insanların içinde bulunduğu doğal ve sosyal çevresiyle etkileşimini, içinde yaşadığı zaman dilimini dikkate alarak disiplinler arası bir anlayışla ele alan ve globalleşen dünya koşullarında hayatla ilgili demokratik değerleri benimsemiş, düşünebilen ve demokratik bir kimliğe sahip vatandaşlar yetiştirmeyi hedefleyen bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2005).

Sosyal bilgiler: İlk ve orta okullarda sorumluluk sahibi ve iyi birer vatandaş yetiştirmek amacı gözetilerek sosyal bilim disiplinlerinden alınan bilgileri baz alarak, öğrencilerde sosyal yaşamla ilintili bilgi, beceri, tutum ve çeşitli değerler kazandırmayı hedef edinen bir çalışma alanı olarak değerlendirilebilir (Erden, tarihsiz).

Sosyal bilimler alanında çalışmalar yapan önemli sosyal bilim uzmanlarının yapmış olduğu tanımların yanında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun 2005 yılında yayınlamış olduğu taslak programda sosyal bilgiler şöyle

tanımlanmaktadır: “Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005: 46).

2.1.2.Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları

MEB talim Terbiye Kurulu tarafından 2005 yılında hazırlanan taslak programa baktığımızda Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçlarını aşağıda olduğu gibi belirtmiştir.

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.

. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.

13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.

14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri sunar.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler dersinin evrensel alandaki amaçlarını ise aşağıda belirtildiği gibi sıralanmıştır (Turner, 1999, Aktaran, Salik, 2007).

1. Demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar yetiştirme.

2. Öğrencilere, daha sonraki öğrenim yaşamlarında gereksinim duyacakları bilgi ve becerileri kazandırma.

3. Çağdaş ve sosyal konulara ilişkin bilinç ve anlayış geliştirme.

4. Kavram geliştirme.
5. Sosyal Bilim yöntemlerinin öğretimini gerçekleştirme.
- 6.Sosyal Bilgileri öğrenmeye isteklilik konusunda öğrencileri güdüleme.
- 8.Problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirme.
- 9.Dünya vizyonuna sahip küresel değerlerle donatılmış vatandaşlar yetiştirme.

Yine A.B.D Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) göre sosyal bilgilerin amaçlarını (www.socialstudies.org/positions/powerful/. 2005. aktaran, Salik, 2007).

- 1.Toplumsal yaşam anlayışı çerçevesinde bireysel ve kültürel kimliği tanımlama.
- 2.Okulda ve toplumda katılım ve gözlem etkinliklerini gerçekleştirme.
- 3.Dünyayla ilgili önemli konulara duyarlılık geliştirme.
- 4.Demokratik ilkelere dayalı olarak karar verme becerilerini kazandırma.
- 5.Toplumsal olaylara vatandaş olarak katılım sağlama.

Şeklinde sıralamıştır.

Sosyal bilgiler, demokratik değerlere sahip birer vatandaş olarak öğrencilere, içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayan ve sahip oldukları bilgileri hayata aktarabilecek yeterliliği kazandırmayı amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler dersi, aynı zamanda öğrencileri, toplumsal hayata katılan insani değerlere sahip, mantıklı düşünebilen vatandaş olarak yetiştirmeyi amaçlamanın yanında öğrencilerin bilgiye kendilerinin ulaşmalarını ve karar verme yeterliliğine sahip olmalarını da amaçlamaktadır (Fettahoğlu, 2011).

Demokratik değerlerin yaşandığı toplumlarda yaş sınırı tanınmaksızın herkes kendisinden başlayarak ailesini içinde yaşadığı çevreyi, hatta dünyayı etkileyecek kararlar verebilir. İşte sosyal bilgiler bu nedenle öğrencilere mantıklı ve doğru karar alabilme becerisine sahip aynı zamanda sorumluluk üstlenebilen vatandaşlar olarak yetiştirmelerine yardımcı olmayı temel amaç edinmiştir (Barth ve Demirtaş, 1997).

Kısakürek Sosyal bilgilerin dört amaç adı altında vurgulamıştır. Bunları sırlayacak olursak; çocuğun düşünebilme kapasite ve yeteneğinin geliştirme, insanlar arası iletişim ve etkileşimini geliştirme, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını geliştirme, iktisadi bir görüş kazandırmak diye sıralayabiliriz.

Yukarıda Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları adı altında çeşitli kurum ve kuruluşlar ile değerli Sosyal Bilimler uzmanları ve yazarlar tarafından belirtilen amaçlarına bakıldığında; sosyal bilgiler kısaca Sosyal Bilimlerden aldığı değerlerden yola çıkarak yaşadığı çevreye uyum sağlayan, iyi bir iletişim becerisine sahip, karşılaştığı problemlere çözüm üretebilme yeterliliğine sahip, ulusal ve evrensel düzeyde bir vizyonu olan, bir vatandaş olarak hak ve sorumluluk noktasında üstüne düşen görevleri almaya istekli, demokratik değerleri özümsemiş, bilimsel düşünebilme ve kendi başına kararlar alabilen iyi bir insan profili geliştirmek olduğunu söyleyebilir.

2.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı

Sosyal Bilgiler programı çeşitli bölümlerden meydana getirilerek planlanmıştır. Bu bölümler; öğrenme alanı, ünite, kazanım, örnek etkinliklerden oluşmuştur. Bu bölümleri tanımlayacak olursak; öğrenme alanı; tema, kavram, değer ve becerilerin birbirleriyle ilişkili olduklarından yola çıkarak, öğrenmeyi örgütleyen bir bütün olarak tanımlanabilir. Kazanım; planlanmış ve düzenlenmiş bilgilerin, becerilerin tutum ve değerlerin öğrenme sürecinde çeşitli yaşantılar yoluyla öğrencilere aktarılmasıdır denilebilir. Örnek etkinlikler ise okulun olanakları çerçevesinde düzenlenen ve yol gösterici olması bakımından önemsenen çalışmalardır denilebilir (Doğan ve Çeken, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2006 yayınlanan taslak programda Sosyal bilgiler programını oluşturan temel öğeler şöyle sıralanmıştır; beceriler, kavramlar, değerler (MEB, 2005).

2.1.3.1. Beceriler

Bilgiye bakış açısının değiştiği günümüzde artık bilgi, kavram ve ilkelerin ezberlenmesi değil de anlamlandırılan ve kullanılan bir süreç olarak görölmektedir. Öğrenciler bilgiyi, karşılaştıkları problemleri çözümede, eleştirel düşünme süreçlerinde ve yaratıcı düşünme becerisinde kullanılır hale getirmelidir. Beceri de edinilen bilgiyi ve belli bir performansı içeren bir fiil olarak tanımlayabiliriz. Bilgi ile beceri yeteneği doğurur diyebiliriz. Beceri öğrenme süreci içerisinde öğrencinin kazanması, geliştirip yaşama yansıtması istenilen yetenekleridir (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler programı ilköğretimde 4. ile 7. sınıf seviyelerinde diğer dersleri de içine katarak 9 tane beceri kazandırmakla beraber aynı zamanda kendine has 5 beceriyi de kazandırmayı hedeflemektedir. Tabi ki bu beceriler aşamalı bir şekilde aşağıda belirtilmekle beraber bu beceriler üniteler göz önünde belirtilerek doğrudan verilmesi planlanan beceriler şeklinde programda yer almıştır (MEB, 2005).

Bu beceriler şöyle sıralanmıştır.

- 1.Eleştirel Düşünme Becerisi
- 2.Yaratıcı Düşünme Becerisi
- 3.İletişim Becerisi
- 4.Araştırma Becerisi
- 5.Problem Çözme Becerisi
- 6.Karar Verme Becerisi
- 7.Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
- 8.Girişimcilik Becerisi
- 9.Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
- 10.Gözlem Becerisi
- 11.Mekânı Algılama Becerisi
- 12.Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi

13.Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

14.Sosyal Katılım Becerisi

15.Empati Becerisi (MEB, 2005: 3)

2.1.3.2.Kavramlar

(MEB, 2005) göre bilgilerin yapı taşlarını kavramlar oluşturur. Bilimsel ilişkiler meydana getiren de kavramlar arasındaki ilişkilerdir. İnsanoğlu çocuk yaşlardan itibaren düşüncenin temel üniteleri olan kavram ve kavramların isimleri olan sözcükleri öğrenir. Bunlarla beraber öğrendiği bu kavramlar arasındaki ilişkiyi keşfederek sahip olduğu bilgilere anlam kazandırır. Hatta kavram bilgisine yeni kavramlar katar ve yeni bilgiler üretir. Bu bir öğrenme sürecidir ve hayat boyu devam eder.

Kavramların bilim ve insan yaşamındaki yeri hakkında ve bu kavramların öğrenme ve öğretme yolları konusunda bilgi sahibi olmak öğretmen için önemli bir bilgi ve beceri kaynağıdır. (MEB, 2005)

Kavramlar, benzerliklerine göre gruplara ayırdığımız eşya, insan, olay ve düşünce vb gibi gruplara verilen isimlerdir. Yaşantılarımız neticesinde elde ettiğimiz edimlerden yola çıkarak iki ve daha çok varlığı benzerliklerinden dolayı bir araya getirip gruplandırırız bu şekilde onları diğer varlıklardan da ayırt etmiş oluruz. Aynı zamanda bu gruplar kafamızda bir düşünce olarak da yer edinir. Bu düşünceleri ifadeye dönüştürmede ise kullanmış olduğumuz kelimeler veya sözcükler birer kavram olarak tanımlanabilir. Kavramlar soyuttur. Yani kavramlar gözle görülen eşya, olay değil onları gruplandırdığımızda ortaya çıkan soyut düşüncelerdir. Kısacası kavramlar bizim düşüncelerimizde yaşar gerçek dünyada değil. (MEB, 2005)

Varlıklar çeşitli deneyler sonucu benzerliklerine veya ortak özelliklerine göre gruplandırılmamış olsalardı ayırt edilemeyen ve aralarında herhangi bir ilişki kurulmamış çok sayıda ortaya çıkardı. Böyle bir durumda bilgi karmaşası, zihinsel karışıklık ve sistemsiz bilgi yığını ortaya çıkardı. İşte kavramlar prototip de denilen temsil ettikleri örneklerle öğrenilirler.

Kavramların geliştirilmesinde önemli süreçlerden biri genellemedir. Bu da bireyin kullandığı önemli bir zihinsel süreçtir. Birey kavramları kısıtlı deneyim ve gözlemlerinden yola çıkarak genellemelere ulaşmaktadır. İşte genelleme kişinin daha önce tasarlanmış olduğu deneylerden bir takım sonuçlar elde ederek genel bir ilkeye ulaşmasıdır. (MEB, 2005)

Yukarıda anlatıldığı gibi aslında genellemeye ulaşma süreci bu kadar kolay değildir. Aslında işin içinde farklı birçok etken bulunur. Fakat genellenenin hatalı olabileceği hesaba katılması unutulmamalıdır. Çünkü kavramlar ortak özelliğine göre gruplandırığımız varlıklar olduğu için genelleme sürecinde ilgilendiğimiz bütün varlıklara ulaşmamız mümkün olmayabilir. Ondan dolayı bir gruba dahil varlıkların ancak bir kısmına ulaşabiliriz, ancak o gruptaki tüm varlığa dayalı bir genelleme yapılamaz.

Diğer bir kavram geliştirme süreci de ayırım sürecidir. Bu da önemli bir zihinsel süreçtir. Bu süreci psikologlar şöyle tanımlamıştır: Ortak özelliklere sahip veya birbirlerine benzeyen iki uyarıcıyı bir birinden ayırt ederek her bir uyarıcıya farklı tepkiler vermektir. Bu durum genelleme de olduğu gibi varlıkların benzer yönlerine ulaşmanın aksine varlıkların benzemeyen yönlerini fark etmeye dayanır. Fakat ayırım yapmak genelleme yapmaktan daha zordur. Ayırım yapmak bizi net kavramlara ve kesin bilgilere götürür. Bu şekilde ayırma ulaşamadığımızda kavramlar hatalı veya genel kalabilir (MEB, 2005).

Yine kavram geliştirmede yararlanılan diğer önemli zihinsel süreç ise tanımlamadır. Tanımlama, kavramları kelimeler ile anlatan önermelere denir. Tanımlar yapılırken de hatalı olabilir. Bunun sebebi de bir kavramı meydana getiren grubun gerçek elemanlarından birinin dışarıda kalmasıdır. Bu da o kavramın anlamını daraltır.

Kavram öğretiminde kullanılan bazı ilkelere bakacak olursak. Bunlar tümevarım ve tümdengelim ilkeleridir. Tümevarım, bir takım özel durumlardan yola çıkarak özel durumlardan genel bir duruma ulaşma süreci olarak tanımlanabilir. Tümevarım kavram öğretiminde, olumlu ve olumsuz örneklerinin sunulduğu kavramın daha çok olumlu örneklerin üzerinde durulup kavramın öğrenciye buldurulmasıdır. Sürecin sonunda da kavramın tanımı tamamen verilmiş olur.

Tümdengelim ise genel durumlardan özel durumlara ulaşma sürecidir. Bu ilke ile öğrenme yöntemi Asubel tarafından geliştirilen “Sunuş Yolu ile Öğrenme” metodunda ifade edildiği gibi; öğretilecek konu için ön örgütleyiciler verilir. Tabi bu ön örgütleyiciler bir kavramın tanımı olduğu gibi bir ilk de olabilir. Ön örgütleyiciler öğrencilere anlatılıp öğrenciler tarafından iyice anlaşıldıktan sonra olumlu ve olumsuz örneklerle kavram öğrencilere pekiştirilir ve sonunda öğrencilere kendileri için yeni olan bilgileri arasındaki benzer ve farklı yönleri ve ilişkileri görmelerine yardımcı olunur (MEB,2005).

2.1.3.3.Değerler

“Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır.”(Özgüven, 1999, Aktaran, MEB: 44)

Sosyal Bilgiler Programında verilen değerler aşağıdaki gibidir.(MEB, 2005: 44).

1.Aile birliğine önem verme	14. Sağlıklı olmaya önem verme
2.Adil olma	15.Saygı
3.Bağımsızlık	16. Sevgi
4.Bariş	17. Sorumluluk
5.Özgürlük	18. Temizlik
6.Bilimsellik	19. Vatanseverlik
7.Çalışkanlık	20. Yardımseverlik
8.Dayanışma	
9.Duyarlılık	
10.Dürüstlük	
11.Estetik	
12.Hoşgörü	
13.Misafirperverlik	

2.1.4. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgiler 19 yüzyılın son dönemleri ile 20. yüzyılın başlarında ABD’de sosyo - kültürel, ekonomik ve siyasi konulardaki değişim ve dönüşümün beraberinde getirdiği problemlere çözüm bulma arayışından doğmuştur (Öztürk ve Dilek, 2005).

Sosyal bilgiler ilk kez bir kavram olarak ise 1892 yılında ABD’de Milli Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Milli Eğitim Konseyi aynı zamanda milli bir toplum anlayışı inşa etmek adına sosyal bilgiler dersi oluşturmuştur (Yazıcı, 2009).

Sosyal bilgiler kavramı ilerleyen yıllarda ABD’de Milli Eğitim derneğine bağlı Orta Dereceli Okulları Teşkilatlandırma Komisyonunun Sosyal Bilgiler Komitesi’nde kabul edilmiştir. Sosyal Bilgiler Komitesi, sosyal bilgiler kavramını sosyal gruplara ait bir kavram olması ve insana dair bildiler içmesinden dolayı Sosyal bilgiler adıyla tanımlanmıştır (Başaran, 2006). Düzenlenen bu dersin eğitim programına baktığımızda; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi gibi derslerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş ve içeriği ise toplumun ihtiyaçlarından yola çıkarak düzenlenmiştir ve 1916 yılında ise Sosyal bilgiler dersi ismi ile okutulmaya başlanmıştır (Sönmez, 2000).

I. Dünya Savaşı yılları ve sonrasında ABD’de Sosyal bilgiler daha çok tarih ve sosyal problemleri içeren konular işlerken, II. Dünya savaşı döneminde coğrafya ve savaş içerikli konular üzerine durmuştur. Savaş sonrası yıllarda ise kültür konuları üzerine durmuştur. 1960’lı yıllarda Sosyal bilgiler alanında reforma gidilmiş ve çeşitli yenilikler yaşanmıştır. (Evans, 2004, Aktaran, Kan; 2010).

1990’lı yıllarda ABD’de daha çok Sosyal bilgilerin konu ve programı üzerinde durulmuştur. Buna yönelik milli ve daha ileri düzeylerde projeler sunulmuştur. (Martorella; Bear; Bolick, 2002, Aktaran , Kan, 2010).

Türkiye’de cumhuriyet döneminden itibaren sosyal bilgiler; tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersleri olarak programlarda yerini almıştır. Fakat Sosyal bilgiler isim ve program olarak ilk defa 1968’de uygulanmaya başlanmıştır (Kan, 2010).

Sosyal bilgilerin Türkiye’deki gelişimine bakıldığında 1926-1930 yıllarında ilkokul programlarında tarih,coğrafya ve yurt bilgisi gibi derslere yer verilmiştir.1948 yıllarına kadar bu programda aynı dersler okutulmuştur (Akyüz, 1999).

1962 yılına gelindiğinde Sosyal bilgiler dersi “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersleri bir araya getirilerek birleştirilmiştir. Bu dersin öğretimini öğretmenler tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi derslerin notlarından yararlanarak vermeye çalışmışlardır. Çünkü bu dersle ilgili herhangi bir ders kitabı daha çıkmamıştır. Sosyal bilgiler dersi ilk defa 1968 yılında bir program olarak yayınlanmıştır. 1968’ de ilkokullarda 1975’ de ise ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır (Günden, 1995).

1985 yılından itibaren ise Sosyal bilgiler dersi kaldırılmış ve yerine ilköğretimin II. kademesinde Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi gibi dersler olarak okutulmuştur (Kozoner, 2012). 1990 ile 1991’de yürürlüğe giren yeni ilköğretim programında 1968’de yayınlanan programdaki amaçlardan bazıları 1977 yılındaki programdan çıkarılmış yine 1977’ deki programdan da bazıları çıkartılmış ve 1990’daki programa yeni amaçlar ilave edilmiştir (Günden, 1995; Nalçacı, 2001).

1997’de sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçişle beraber Sosyal bilgiler programında oldukça köklü değişikliklere gidilmiştir. Bu değişikliklere bakıldığında; sosyal bilgiler dersinin 4’ üncü sınıftan itibaren 7’ nci sınıfa kadar okutulması kararı alınmıştır. 1998’de Sosyal bilgiler programında yeni düzenlemelere gidilmiş ve 7. ve 8. sınıflarda Vatandaşlık ve İnsan Hakları Dersi okutulması kararlaştırılmıştır (Kaymakçı, 2009).

1998’deki programa bakıldığında sosyal bilgiler dersinin içeriğinde tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi ile ilgili konular yer almıştır ve gereğinden fazla ayrıntıya inilmiştir. Aynı zamanda 1998’deki programda doğal afetler, küresel kirlilik gibi bazı küresel ölçekli konular bulunmamaktadır. 2000 yılına gelindiğinde programda çeşitli düzenlemeler yapıлып çeşitli pilot okullarda denenmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002)

2004 ile 2006 yıllarında 4. sınıflardan 7’inci sınıflara kadar olan kademelerde pilot okullarda uygulanmak üzere Sosyal bilgiler programı yeniden düzenlenmiştir.

Yeni program öğrenciyi merkeze alan yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmıştır diyebiliriz (Kan, 2010).

2.1.5.Sosyal Bilgiler Programının Vizyonu

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2005 yılında yayınlanan Sosyal bilgiler 6-7 sınıflar taslak programda Sosyal bilgiler programının vizyonu aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

“21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren) sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektedir” (MEB, 2005: 1).

2.1.6.Sosyal Bilgiler Dersinin Ortaokullardaki Yeri ve Önemi

Tablo 2.1.

DERSLER		SINIFLAR							
		İLKOKUL				ORTAOKUL			
		1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	10	10	8	8	6	6	5	5
	Matematik	5	5	5	5	5	5	5	5
	Hayat Bilgisi	4	4	3					
	Fen Bilimleri			3	3	4	4	4	4
	Sosyal Bilgiler				3	3	3	3	
	T.C.İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük								2
	Yabancı Dil		2	2	2	4	4	4	4
	Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi				2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	1	1	1	1	1	1	1	1
	Müzik	1	1	1	1	1	1	1	1
	Oyun Ve Fiziki Etkinlikler	5	5	5	2				
	Beden Eğitimi Ve Spor					2	2	2	2
	Teknoloji Ve Tasarım							2	2
	Trafik Güvenliği				1				
	Rehberlik Ve Kariyer Planlama								1
İnsan Hakları Ve Yurttaşlık Ve Demokrasi									
ZORUNLU DERS TOPLAMI	26	28	28	30	28	28	29	29	

kaynak:ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/dosya/6

Yukarıdaki tablo Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 25.06.2012 tarihinde yayınladığı, İlk ve ortaokullarda uygulanacak olan haftalık ders çizelgesine baktığımızda sosyal bilgiler dersi 7. sınıflarda haftada3 saat olarak görülmektedir. Türkçe, matematik, fen ve teknoloji gibi ana derslere bakıldığında sosyal bilgiler ders saatinin daha az olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler, birbirini bütünleyici özelliklere sahip sosyal bilimlere ve disiplinler arası anlayışa imkan tanımanın yanında temel kültürel değerleri ve farklı

alanlardaki çalışmalardan elde edilen bulguları disiplinler arası bir anlayışla bir sentezleyerek ilk ve ortaokul seviyelerinde kendi özüne uygun bir yaklaşımla kendisi ile bir bütün haline getiren bir disiplin olarak programda yer almıştır (Sözer, 1998).

Sosyal bilgiler dersinde öğrencinin toplumla kaynaşmasını sağlamak için genellikle toplumsal problemlerle karşı karşıya getirilir. Bu yaklaşımla öğrencinin toplumsal bir kişiliğinin meydana gelmesinde Sosyal bilgiler önemli bir fonksiyonu gerçekleştirmiş olur (Sözer, 1998)

Sosyal bilgiler iyi bir vatandaş yetiştirmeyi temel amaç edinmiştir. Bunun için öğrencilere çeşitli toplumsal beceriler kazandırarak öğrenciyi toplumsal bir varlık haline getirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında sosyal bilgiler ilköğretim programında önemli bir fonksiyona sahiptir (Deveci, 2003).

Sosyal bilgiler dersi, bireyin içinde yaşadığı sosyal yaşamla oldukça yakından ilgilidir. Bu sebeple öğrenciler bir parçası olduğu toplumsal yaşamın özelliklerini, toplumun tarihini, bugününü ve geleceğini bu ders sayesinde tanıyacak ve toplumsal yaşamla ilgili problemlerin farkına vararak toplumla bütünleşecektir. Neticede bu dersin çocuğa toplumsal bir kimlik kazandırmada önemli bir görevi olduğu söylenebilir (Sagay, 2007).

Sonuç olarak Sosyal bilgiler dersi öğrenciyeye, içinde yaşamını sürdürdüğü toplum, o toplumun geçmişini, doğasını, o toplumdaki güncel olayları ve geleceği ile ilgili bilgileri kazandırarak, öğrencinin toplumsal olaylara duyarlı, toplumsal problemleri tanıyan ve çözüm yolları üretebilen ve toplumu geliştirebilen bir takım yeteneklere sahip olmasını sağlaması yönünden oldukça önemli bir yere sahiptir.

2.1.7.Tarihin Tanımı

Şu ana kadar yazarlar ve tarihçiler tarafından tarihin birçok farklı tanımı yapılmıştır. Tarihin ne olduğunu anlamak ve tarihsel bir perspektif edinmek açısından aşağıda bu tanımlardan birkaç tane örnek verilmiştir.

Tarih kelime olarak Sami kökeninden gelmektedir. Anlam olarak bir şeyi aktarmak, nakletmek veya hikayeletirmek olarak değerlendirilebilir. Bu kelime hemen her dilde aynı anlamı taşımaktadır. Avrupa'ya baktığımızda bu kıtada genellikle "history" şeklinde adlandırılmıştır. Kelime aslında Yunanca kökenlidir.

(Öztürk, 2010). Bu anlatılan tanım kelime olarak çıkış yeri ve terim olarak ne ifade ettiği ile ilgilidir. Fakat bir disiplin olarak eğitim - bilim alanında tarihle ilgili yapılan tanımlara bakacak olursak.

Tarihin klasik tanımı veya ders kitaplarında yapılan tanımı genellikle şöyledir. Tarih, geçmişte yaşanmış olayları sebep-sonuç ilişkisi içerisinde yer-zaman belirterek ve kronolojik bir sıra ile inceleyen bilim dalıdır.

Bazı tarihçiler “Yer, zaman ve mekan bağlamında geçmişin bilimsel bir bakış açısıyla incelenmesi olarak tanımlamışlardır” (Demirci, 2005: 9). Dilek, tarih sadece geçmişi olduğu gibi aktarmak değil de geçmişin incelenmesinde üzerine çalışılan bir alandır şeklinde ifade etmiştir (Dilek, 2002). Bir başka yazar da tarihi, geçmişte yaşanmış olayların tüm gerçekliği ile aktarılması olarak tanımlarken aynı zamanda tarihin, insanların ilkel zamanlardan modern duruma erişinceye kadar yaşamış oldukları hemen her şeyden bahsettiğini dile getirmiştir (Keleş ve Kiriş, 2006).

Tay ve Öcal’a göre tarih bir bilim olmakla beraber üç tane önemli rollere de sahiptir. Bu rollerin birincisi tarihin içerik ya da gerçeklik bakımından üstlendiği roldür. Bunu biraz daha açacak olursak geçmişte yaşanan olaylarla alakalı olması yani tarihte yaşanmış veya gerçekleşmiş olayları ifade etmesidir. Diğer rolü yani ikinci ise yöntem olarak üstlendiği roldür. Buda tarihçilerin tarihi yada geçmişi incelerken kullanmış oldukları yöntem yada metotlardır. Üçüncü ise ifade ve tepkidir. Bu ise tarihçinin olayları anlatırken ifade tarzı ve okuyucuların buna karşı vermiş oldukları tepkileri ifade eder (Tay ve Öcal, 2008).

Bir başka tanım da tarih şöyle ifade edilmiştir: Geçmiş ile ilgili bilgi veren ve geçmiş olaylar değil ya da geçmişte varlık göstermiş olan toplumlar, milletler ile ilgili bilgi veren de değildir. Tarih geçmişten çıkarılan derslerle geleceği inşa etmemize yarayan bir durumdur (Biçer, 2008).

Yabancı fikir adamları ve yazarların tarih ile ilgili tanımlarına bakacak olursak Voltaire, tarihin temelini nesilden nesile geçen hikayelerin oluşturduğunu aynı zamanda tarih, toplumsal yaşamın içinden gelen bir devamlılık olduğunu ifade ederken, Turner ise günümüze kadar gelen kalıntılar üzerine ortaya konan tenkit

yorumlar ve incelemeler olarak değerlendirmiştir. E.H. Carr da tarihi, tarihçinin olaylarla olan etkileşimi ve günümüz ile geçmiş arasında devam eden bir iletişim olarak değerlendirmiştir (Kütükoğlu, 1997).

Tarih bir bilim olarak geçmişte yaşanmış olayları aydınlatmak için sosyoloji, ekonomi vb birçok sosyal bilim disiplininin yararlanmaktadır. Bu bağlamda tarih geniş bir görüş alanı olan sosyal bir bilim olarak tanımlanabilir. (Kavak, 2006)

Yukarıdaki tanımlardan anlaşıldığı kadarıyla tarih, insanoğlunun geçmişte yaşamış olduğu, toplumsal yaşamı içinde barındırdığı her yaşantıyı; sosyal, siyasal, ekonomik vb. günümüze aktaran ve günümüz yaşantılarıyla karşılaştırıp ders çıkarmamızı sağlayan ve bu yolla gelecek hakkında daha verimli ve isabetli sonuçlar çıkarmamıza yardımcı olan, her toplum veya devlet için zaruri bir ihtiyaç teşkil eden bir bilimdir diyebiliriz.

2.1.8.Tarih Öğretiminin Faydaları

Tarih, insanların doğru sonuçlara ulaşmasında onlara rehberlik eden ve kolaylık sağlayan bir düşünce sistemidir. Geçmiş hakkında bilgi sahibi olmayan yani kendi varlığından haberdar olmayan bir toplum sanki kendi hafızasını kaybetmiş ve bir akıntıda sürüklenmiş gibidir. Her toplumun tecrübeye ihtiyacı vardır. Onu ise geçmişini öğrenmeye ve ondan aldığı cesarete bağlıdır. Bu bağlamda her toplum kendisi hakkında keza nereden geldiğı ile ilgili bilgi sahibi olmaya gereksinimi vardır (Kütükoğlu, 1997).

Tarih, insanların kültürel düzeyini arttırmanın yanında ahlaki bilincini ve manevi varlığını da geliştirici bir yere sahiptir. Ailevi ve ulusal bir sevgi ve bağlılığın da gelişmesine imkan sağlar. Bunun doğurduğu sonuç ise kişinin üzerinde yaşadığı toprağı ve bağlı olduğu milleti araştırıp öğrenme istek ve arzusunu tetiklemesidir. Aynı zamanda tarih diğer bilim dallarının öğrenilmesi, araştırılmasında da fayda sağlar. Çünkü birçok bilim alanı birbirlerinden etkilenerek gelişim gösterirler (Kütükoğlu, 1997).

Bir toplum içerisinde doğan, büyüyen ve gelişen birey yaşamını devam ettiğı toplumdaki ahlaki ve kültürel değerlerin varlığını bilmesi yeterli değildir. Dünyada

varlık gösteren toplumlar içindeki yeri ve kimliğini bilmesi, yaşatması için iyi bir eğitim alması gerekmektedir. Bu bağlamda birey varlığını, amacını, geçmişini bilmesi atalarının bırakmış olduğu tarihi mirasa bağlıdır. İşte tarih toplumlara geçmişini öğretirken aynı zamanda sağlıklı bir gelecek inşa etmeleri konusunda gereken bilgiyi vermektedir (Yücel ve Yediyıldız, 1990).

2.1.9.Tarih Öğretimi Nasıl Olmalıdır ?

Tarih öğretiminin ezberci anlayışı günümüzde hala devam etmektedir. Yüzyıllar öncesinde dahi ezberci tarih öğretimine karşı çıkılmasına ve bu şekilde başarılı olunamayacağı vurgusu yapılmasına rağmen ezber geleneği ısrarla devam etmektedir. Tarihin, toplumsal bir disiplin içeren bir bilim olma yönünü dikkate aldığımızda, yani toplumu ilgilendiren ve topluma yön veren özelliği dikkate aldığımızda, toplum tarih öğrenirken kendinden bir şeyler bulmalıdır. Bunu gerçekleştirmek öncelikle soyut anlatımı somutlaştırmakla olur. Bu şekilde insanlar soyut bilgi ezberlemekten kurtulabilirler. Başka bir örnek verecek olursak; coğrafyada nüfus ve sanayi gibi konuların öğretiminde kullanılan haritalar ve grafikler konuyu nasıl somut ve kalıcı hale getiriyorsa, tarihte de gösteri yöntemiyle konular somutlaştırılabilir. Tarih öğretiminde istenilen neticenin alınmamasının sebeplerinden biri tarihin ezberlenmesi gereken bir bilgi yığını olarak görülmesidir (Özçelik, 1996).

Tarih öğretimini daha etkili hale getirmede yararlanılacak bir yöntemde öğrenciyi ödevlendirmektir. Ödevlendirme yönteminde dikkat edilmesi gereken önemli noktalar da mevcuttur. Bunlar, verilen ödevin araştırmaya yönelik olması, ders kitabı dışında öğrencinin farklı kaynaklardan yararlanmaya sevk edici olması gerekmektedir. Aynı zamanda öğrencinin yapmış olduğu araştırmaları sınıf ortamında anlatarak tartışmalıdır. Bu sayede öğrenci pasif bir durumdan çıkarak, araştıran, sorgulayan, aktif bir hale gelerek bilgiyi içselleştirerek geniş ufuklu kişiler olarak yetişebilirler (Özçelik, 1996).

Tarih derslerinde öğrencilere analitik ve eleştirel düşünebilme yeterliliği kazandırılarak, onları alternatif görüşlerden haberdar etmek gerekmektedir (Tuncay, 1977). Tarihin öğrencilere çeşitli bakış açıları ve analitik düşünme becerisi

kazandırarak, onların diğer toplumlara karşı ön yargılarından arınmayı ve küresel barışa katkı sağlayacak davranışlar kazandırmalıdır (Özalp, 2000).

Tarih öğretiminde kesinlikle ezbere yöntemlere baş vurulmamalı, konuyu öğrencilerin okuması ve anlatması gerekmektedir. Bununla beraber tekrarlar yapılarak konu iyice öğrencilerin zihinlerine yerleştirilmelidir. Aynı zamanda tarih konularını dikkat çekici hale getirmek gerekmektedir. Bunu ise öğrenme yöntem-tekniklerinin önemli bir ilkesi olan yakından uzağa ilkesini kullanmakla mümkündür. Örneğin öğrenciye milli kültürü özümsetmek için onu kendisi, ailesi, soyu ve geldiği millet şeklinde birbirine bağlayarak öğretebiliriz (Özçelik, 1996).

Baymur, öğrencilerin tarihi anlayıp kavramalarını üç aşamaya ayırmıştır. İlk aşama 3 ile 7 yaş aralığındaki öğrencileri kapsamaktadır. Bu aşamada çocuk yaşı gereği çok hareketli ve çocuğun dünyası hayallerle süslü olduğu için tarih dersi hikayeci bir tarzda anlatmak gerekmektedir. İkinci aşama öğrencinin hayal dünyası ile gerçek dünya arası dönemi kapsayan 8 ile 12 yaş aralığıdır. Çocuk artık gerçeği muhakeme edebilecek durumda olduğu için tarih konularının hikaye edilmesi biraz daha esnetilmelidir. Yüzeysel de olsa olayların nedenleri öğrenciye verilmelidir. Üçüncü aşama ise 13 ile 19 yaş aralığıdır. Bu aralıktaki öğrencilere artık olayları sorgulayan neden sonuç ilişkileri üzerine duran ve çeşitli bakış açıları kazandıran gençler olarak bakılmalı ve tarih ona göre anlatılmalıdır (Baymur, 1941).

Öğrenmeyi uyarıcı-tepki bitişiği bağlamında değerlendiren davranışçı öğrenme kuramının tarih öğretimi ile ilgili yaklaşımına göre tarih öğretmenin öncelikle yerinde hedefler belirlemesi bu hedefler öğrenilmesi beklenen davranışlarıdır- ardından belirlenen hedefleri gerçekleştirmek içinde uygun yaşantılar hazırlaması -bu yaşantı ya da deneyimler de uyarıcılardır- gerekmektedir. Fakat bu kuramın nihayetinde davranışsal amaç ortaya çıkmakta ve bu da tarihi bir takım olgusal bilgileri ezberlemeye götürmektedir. Örneğin Osmanlı Devletinin kuruluşu veya herhangi bir savaşın tarihi ve ilişkili olduğu devletleri öğrenmeyi amaçlayan bu kuramın sonuç olarak öğrenciden beklediği ve öğrencinin ezberlemek zorunda kaldığı olguların gerçekleştiği tarihler veya zamanlar olacaktır. Bu şekilde davranışsal amaç daha çok olgusal bilgilerin öğrenmesinde etkili olmaktadır (Safran, 2014).

Öğrenmeye davranışçı yaklaşıma göre farklı bir anlayış getiren ve öğrenmeyi davranış değişikliğinden ziyade zihinsel süreçlerde meydana gelen değişiklik olarak kabul eden bilişsel öğrenme kuramının tarih öğretimi ile ilgili yaklaşımına değinecek olursak; bilişsel öğrenme kuramının kurucularından Piaget'in bilişsel gelişim evrelerinin tarih öğretimi açısından sonuçları şöyledir. (Safran, 2014).

0-2 (duygusal-devinimsel dönem). Bu yaş evresinde çocuğun çevresine anlam vermeye başlar ve bilişsel yapının oluşur.

0-7 (işlem öncesi dönem). Bu dönemde ise dil gelişir ve zaman kavramı gelişir.

7-11 (somut işlemler dönemi). Çocuğun kavram gelişimi somut düşünme yolları ile başlar.

11-Yetişkinlik (formal işlemler dönemi). Çocuk soyut düşünmeye başlar, neden sonuç ilişkileri kurar, mantıksal akıl yürütür ve hipotezler kurmaya başlar.

Tarih öğretimiyle ilgili bilişsel kuramın önemli isimlerinden olan Bruner'in buluş yoluyla öğrenmeyi yaklaşımına göre öğrenciye gerçek tarihi belge ve kanıtların verilerek sonucu öğrenciye buldurulmalıdır. Böylelikle süreçte öğrenci aktif kale gelerek öğrenme daha iyi gerçekleşmiş olur. Asubel ise alış yoluyla öğrenme kuramında öğrenciye birtakım ezber bilgileri yerine bilgileri iyi organize ederek iyi seçilmiş materyallerle destekleyip, sistemli bir şekilde öğrencilere vererek öğrencide anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmek gerektiğini ifade etmiştir (Safran, 2014).

Özetle bilişsel öğrenme kuramına göre öğrenci zihinsel birtakım etkinliklerde bulunarak daha iyi öğrenebilir. Öğrenci problem çözen, keşfeden, hipotezler kuran, çıkarımlarda bulunan, kısacası öğrenme sürecinde aktif rol oynayan bir konumda değildir.

2.1.10.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihin Yeri ve Önemi

1998 yılında yapılan Sosyal bilgiler programı, tarih ve coğrafya konularının ardışık üniteler şeklinde sıralanarak işlendiği ve programlama desenine bakıldığında tek disiplinli bir izlenime sahip, konu alanı yaklaşımı baz alınarak tasarlandığı görülmektedir. Fakat 2005 yılında yapılan değişikliklerle bu programın disiplinler arası bir anlayışla yapılandırıldığı görülmektedir. Fakat tarih konularındaki kronolojik özellik disiplinler arasında da bir ardışıklığı gerekli kılması, tarih konularının sosyal bilgiler programı içindeki diğer disiplinlerle kaynaştırılmasını zorlaştırmıştır. Bu durumdan dolayı eğitim bilimcilerin bazıları Sosyal bilgiler programında tarihin yerinin daha ağırlıkta olduğunu ve diğer disiplinleri tarih disiplinine ekleyerek tarih ağırlıklı bir program tasarımı oluşturmuşlardır (Ata, 2009).

Sosyal bilgileri oluşturan ana disiplinlerin başında tarih gelir. Sosyal bilgileri meydana getiren diğer disiplinlere bakıldığında zaman bu disiplinlerin içinde tarihle ilgisi olan ve tarihin konu alanına giren konular yer almaktadır. Yani Sosyal bilgileri oluşturan disiplinlerden hangisinden söz açılırsa kesinlikle tarihle bir ilişkisi bulunacaktır. (Turan ve Ulusoy, 2011).

2005 'de değişen Sosyal bilgiler programıyla birlikte çağdaş bir tarih anlayışı ve tarih felsefesi varlık göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih konuları ile öğrencilere sadece tarih bilgisi değil onlara birtakım değer ve beceriler kazandırmak amaçlanmıştır. Aynı zamanda yeni Sosyal bilgiler programında tarih ile ilgili hem disiplin içi hem de disiplin dışı hedefler koyulduğu görülmektedir (Dilek, 2007).

İnsan toplumsal bir varlıktır. İçinde yer aldığı toplumla birlikte yaşamak durumundadır. Bu bağlamda sağlıklı bir yaşama ve sağlıklı bir düşünceye sahip olabilmesi için kendini ve toplumu iyi bilmesi ve tanıması gerekmektedir. Sosyal bilgiler, insan olmanın gereği olarak ülke ve dünya ile ilgili konularda duyarlı ve etkin vatandaş şuuruna sahip insan profili oluşturmanın yanında kişinin incelenmesi, onun toplumsal ve doğal çevresiyle olan etkileşimi ile bugünü, dünü ve yarınını oluşturan yapıları gözden geçirmesine yardımcı olur. Sosyal bilgiler dersinin

genellikle ön planda tuttuğu amaç, toplumların geçmişten günümüze, günümüzden de yarınlara doğru uzanan ekonomik, siyasi, kültürel ve doğal problemleri ve bu problemlerin çözümüne yönelik eğitimidir. Sosyal bilgiler günümüz problemleri incelerken problemlerin kökenine inerek onları tarihsel boyutları ile ele alarak geleceği daha iyi programlamaya çalışır (Polat, 2006).

Sosyal bilgileri oluşturan en önemli disiplinlerden biri de tarihtir. Sosyal bilgiler dersinde tarih öğretimi ile öğrencilerin tarihe özgü birtakım kavramları (kronoloji, zaman, tarihsel değişim ve süreklilik gibi) anlamaları ve tarihin öznel çalışma stratejilerini kullanarak, tarihsel düşünme gibi becerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (TTKB, 2005).

Sonuç olarak Sosyal bilgiler dersi içeriğini oluşturan disiplinler içinde tarihin yeri ve ağırlığı daha fazladır. Bunun sebebi ise tarih disiplininin diğer disiplinlere de kaynak teşkil etmesidir. Örneğin coğrafya, vatandaşlık, iktisat gibi sosyal bilgileri meydana getiren bu disiplinler de konu alanlarında tarihten beslenmektedirler. Bu yönüyle bakıldığında tarih dersi sosyal bilgiler dersinin kapsamında temel disiplin rolü oynamaktadır. Kısacası sosyal bilgiler dersinin en temel kaynağı tarihtir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Ortaokul 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının Öğretimi ile ilgili olduğu düşünölen çeşitli çalışma örneklerine yer verilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucu konu ile ilgili çeşitli tez ve makalelere rastlanmıştır. Bunlardan birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

Kırcı (2006), tarafından yazılmış olan “Sosyal Bilgiler Dersinde 7.Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğrenme Beceri Düzeyleri” adlı tez çalışmasında Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin tarih öğrenmedeki düşünsel ve yorum becerileri üzerinde durulmuştur. Nitel bir çalışma olan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Konuyla ilgili olarak bir başarı testi uygulanmıştır. Araştırma İstanbul’un Kadıköy ilçesinde sosyo - ekonomik olarak benzer düzeyde olan öğrencilere yönelik yapılmış olup araştırmaya 7.Sınıf öğrencilerinden 25 kişi katılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgularda ise; öğrencilerin düşünsel becerilerin

orta düzeyde geliştiği fakat bilgi eksikliklerinden dolayı düşünsel becerileri tam olarak kullanamadıkları saptanmıştır. Bu bilgi eksiği öğrencilerin tarihi öğrenirken kaynağı sorgulama becerilerini de olumsuz etkilediği de anlaşılmıştır. Bu çalışmanın en önemli sonucu ise öğrencilerin dil becerilerinin, sorgulama ve yorumlama gibi bilişsel becerileri ile tarihi öğrenmedeki bilgiyi kullanma becerilerinin yeterince gelişmemiş olmasıdır.

Bulut (2011), tarafından yapılan “İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Konuların Tarih Bilinci Oluşturmadaki Etkililiğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konulu tez çalışmasında Öğretmenlerin tarih hakkındaki görüşleri ve tarih dersinde kullandıkları yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur. Bu araştırmada tarama modeli kullanılmış olup veri toplama aracı olarak da likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Araştırma Elazığ ili ilköğretimde görev yapan 147 Sosyal bilgiler öğretmenini kapsamıştır. Araştırmanın sonucunda 7.Sınıf Sosyal bilgiler programındaki tarih konularının tarih bilincini oluşturmada yeterli olmadığı, öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklerin cinsiyet durumuna göre belirgin bir farklılaşmanın olmadığı, aynı zamanda yöntem ve tekniklerin kullanımının kıdem ve branş bazında anlamlı bir fark yaratmadığı, tarihin tanımı ile ilgili olarak öğretmenlerin genellikle benzer görüşlerde olduğu ortaya çıkmıştır.

Ünal (2012), tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Kullandıkları Öğrenci Merkezli Yöntemlerle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar” adlı tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin Sosyal bilgiler ve T.C. İnkılap Tarihi derslerinin öğretiminde kullandıkları öğrenci merkezli yöntemler ile ilgili karşılaştıkları problem ve zorluklar üzerinde durulmuştur. Bu araştırmada yöntem olarak nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak da görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Çalışma Çanakkale il merkezine bağlı ilçe ve köylerde görev yapan 18 öğretmeni kapsamıştır. Araştırmada, okul imkanlarının yetersiz olması, sınıf öğrenci sayılarının fazla olması, ders saatlerinin konuları yetiştirmede yeterli olmaması gibi nedenlerden dolayı öğretmenlerin öğrenci merkezli yöntemleri kullanamadıkları ve derste daha çok geleneksel yöntemler kullandıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca ders

kitaplarındaki bilgi ve görsellerin yeterli olmaması da yöntem ve tekniklerin kullanımını kısıtlamıştır. Bununla beraber öğrencilerdeki ilgi ve motivasyon yetersizliği de karşılaşılan sorunlar arasında gösterilmiştir.

Kurtulgan ve Köstüklü (2010), tarafından yapılan “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde, Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı makale çalışmalarında İlköğretimin ikinci kademesi olan bugünkü deyimini ile ortaokullarda sosyal bilgiler dersinde tarih konuları öğretiminde öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik geliştirilen yaklaşımlar üzerinde durulmuştur. Araştırmanın yöntemi tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışma şeklindedir. Veri toplama aracı olarak da anket formu kullanılmıştır. Çalışma Konya il merkezinde çalışan 55 öğretmen ile 40 müfettişi kapsamaktadır. Çalışmada, müfredattaki konu ve amaçların anlaşılır olmamasının verimli çalışmayı olumsuz etkilediği, devlet kuruluşlarının ve eğitimcilerin üzerlerine düşen sorumluluklarını yerine getiremedikleri ve imkanları yeterli ve eşit bir şekilde seferber edemedikleri için eğitimdeki fırsat eşitliği ilkesini bu şekilde ihlal ettikleri, merkezdeki ve taşradaki okullar arasındaki seviye farklarının maddi ve manevi imkanlardaki eşitsizliklerden kaynaklandığı, öğretimde araç ve gereç eksikliklerinin olduğu, yeterince deneyim sahibi olmayan eğitimcilerin taşralarda görev alması ve ailelerin bilinçli olmaması bu durumu olumsuz etkilediği sonuçlarına varılmıştır.

Kaya ve Güven (2012), tarafından yapılan “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri” adlı makale çalışmalarında, derste tarih konularının işleyiş şekilleri, öğrencilerin tarihten hoşlanma durumları, tarih öğrenmenin yaşamlarına ne kattığı ile ilgili düşünceleri ve tarih konularının işlenişi ile ilgili hoşlarına giden uygulamaların neler oldu gibi konular üzerinde durulmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış veriler ise anket vasıtasıyla toplanmıştır. Araştırma Erzurum merkeze bağlı okullarda 200 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, derslerde öğrenci merkezli yöntemlerin sınırlı olduğu, yapılandırmacı yaklaşımın sınıflarda kısıtlı olduğu, öğrencilerin aktif olduğu drama ve canlandırma gibi yöntemlerden daha çok hoşlandıkları, öğrencilerin çoğunlukla

tarihten hoşlandıkları ve tarihin hayatlarında faydalı olduğuna ve faydalı olacağını inandıkları ile ilgili detaylar ortaya çıkmıştır.

Er ve Bayındır (2014), tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretimine İlişkin Öğretmen Unsuru İle Fiziki Koşullar ve Materyal Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi” isimli çalışmalarında tarih öğretiminde etkili olan öğretmen, fiziki koşullar ve kullanılan materyaller üzerinde durulmuştur. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı yöntemidir. Veri toplama aracı olarak da yarı yapılandırılmış mülakat ve dört boyuttan oluşan ölçek kullanılmıştır. Araştırma İzmir ili merkez ilçelerinde 1132 öğretmen ile yapılmıştır. Araştırmada, öğretmen unsuru ve fiziki koşullar ile materyal unsuru başlığı altında iki ana sonuca ulaşılmıştır. Öğretmen unsuru ile ilgili olarak, öğretmenlerin lisan eğitimini yeterli bulmadıkları, hizmet içi eğitim seminerlerinin verimli geçmedikleri, farklı branşlarda mezun olan öğretmenlerin tarih konularını öğretmede yetersiz olduklarını ve sosyal bilgiler dersini branş öğretmenlerinin vermeleri gerektiği sonucuna varılmıştır. Fiziki koşullar ve materyal unsuru ile ilgili olarak da sınıf dışı etkinliklerin yapılmadığı bu konuda MEB’in gerekli desteği vermediği ve ders sürelerinin kısıtlı olduğu, öğretmenlerin çalıştığı okullarda teknolojik imkanların yetersiz olduğu, öğretmenlerin genellikle düz anlatın ve soru- cevap yöntemi kullandıkları sonucuna varılmış.

BÖLÜM III

3. Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örneklem seçimi, veri toplama aracı ve verilerin analiz ve yorumu ile ilgili yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel bir araştırma olan bu çalışma, öğretmen görüşleri üzerine kurulduğundan araştırma modeli olarak tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, yaşanmış veya günümüzde halen yaşanmaya devam eden herhangi bir durumu, bir oluşumu üzerinde herhangi bir oynama yapmadan saf haliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Yani araştırmaya konu olan durumun o süreçte içinde bulunduğu koşulların orijinalitesine dokunmadan öz varlığı içinde değerlendirilmesidir (Karasar, 2004). Buradan bakıldığında bu çalışma Ağrı il merkezinde çalışan sosyal bilgiler öğretmenlerinin içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde görüşlerini betimlemeyi amaçlamaktadır.

Nitel araştırma veri elde etmede kullanılan çeşitli yöntemlerin işe koşulduğu (görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi) çeşitli algı ve olayların doğal koşulları içinde gerçekçi ve bir bütün olarak ele alınmasına yönelik bir araştırma sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Yıldırım ve Şimşek (2013: 47), nitel araştırmada en çok kullanan yedi özelliği şöyle sıralamışlardır. “a)Doğal ortama duyarlılık, b)Araştırmacının katılımcı rolü c)Bütüncül, d)Algıların ortaya konması, e)Araştırma deseninde esneklik f)Tümevarımcı analiz, g) Nitel veri”.

Nitel araştırmada elde edilen veriler süreç ve anlam ile ilgili olduğu için betimseldir. Verilerin elde edilmesi yani verilerin toplanması ve verilerin analiz edilmesinde birincil araç araştırmacının kendisidir. Nitel araştırma sonucunda elde edilen veriler herhangi bir savı çürütmek ya da onu desteklemek için değil tersine belli bir sistem ve plan dâhilinde verilerden yola çıkılarak tümevarımsal yöntemle teori üretmeye çalışılır. Verilerin öncelikli olarak incelenmesinden sonra araştırılan

sosyal olguyu iyi bir şekilde betimleyecek teori ortaya çıkarılmış olur (Uzuner, 1999 ve Ekiz, 2003).

Nitel araştırma yöntemleri içerisinde en çok kullanılan yöntem görüşmedir. Görüşme kişilerin duygu, düşünce, tecrübe ve algılarını açığa çıkarmak için kullanılan kuvvetli bir yöntem olarak değerlendirilir (Bogdan ve Bilken, aktaran, Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yine görüşme başta sosyal bilimler alanında tarihsel ve betimsel çalışmalarda kullanılmasının yanında, diğer bütün alanlarda veri elde etme de kullanılabilen genel bir yöntemdir (Özgüven, 1992). Görüşme kişilerde direkt gözlemlenebilen şeyleri elde etmek için yapılır. Görüşmenin amacı kişilerin bakış açılarını elde etmedir. Yine görüşme insanların zihinlerinde geçenleri ortaya çıkarmak ve kişilerin hikayelerini bir araya toplamak içindir (Patton, 2014).

Görüşme yöntemi, aynı anlama gelmekle beraber değişik yazarlar tarafından farklı şekillerde gruplandırılmıştır. Görüşme yöntemi genellikle kendi arasında üçe ayrılmıştır. Patton (2014) görüşmeyi “Gündelik sohbet tazı mülakat, genel mülakat kılavuzu yaklaşımı, standartlaştırılmış açık-uçlu mülakat” şeklinde gruplandırırken. Karasar (1999) ise “Yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme” şeklinde gruplandırmıştır.

Yapılandırılmamış görüşme, görüşmeciye düşünce ve fikirleri konusunda serbestlik tanıyan daha çok kişinin görüşlerinin derinliklerine inmeyi sağlayan bir tekniktir. Önceden hazırlanan sorulara görüşmenin akışına göre yeni sorular da eklenebilir (Karasar, 1999)

Yapılandırılmış görüşme, Soru türlerinin ne şekilde ve nasıl sorulacağını ve buna bağlı olarak hangi verilerin elde edileceğinin ayrıntılı bir şekilde bir plan dahilinde uygulandığı bir yöntemdir. (Karasar, 1999)

Bu araştırmada kullanılan temel yöntem yarı yapılandırılmış görüşme yöntemidir. Bu bağlamda yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi aşağıda tanımlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde görüşmenin yapıldığı her görüşülene standart cümle yapısına sahip, dikkatli bir şekilde üretilmiş ve dizayn

edilmiş birtakım soruları aynı sıra takip edilerek sorulması gerekmektedir (Patton, 2014) . Bu yöntem, bazı katılımcılardan yoğun bazılarında ise daha az sistemli ve gelişmiş güzel bilgi edinmeye sebep olacak görüşmecinin taraflı tutumu ve öznelliği gibi farklılıkları da azaltır. Buna istinaden bu yöntemle elde edilen verileri karşılaştırmak ve analiz yapmak araştırmacının işini kolaylaştırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu yöntemde görüşmeci görüşme sırasındaki yanıtlar çerçevesinde sondalar sorularak görüşmeyi daha derinlikli hale getirebilir (Salik, 2007).

Sonuç olarak Patton (2014), yarı yapılandırılmış görüşme yöntemini kullanmanın dört temel nedenini şöyle sıralamaktadır:

- 1) Değerlendirmede kullanılacak olan görüşme formu, araştırmada elde edilen bulguları kullanacak olan araştırmacılar tarafından denetlenme ihtimaline sahiptir.
- 2) Görüşmeyi yapacak olan farklı görüşmecilerin gerekli olduğu durumlarda bu sayede görüşmeciler arasındaki fark azalır.
- 3) Görüşme azami derecede odak sorulardan meydana geldiği için bu görüşmenin verimliliğini artırır.
- 4) Görüşmede cevapları elde etmek ve karşılaştırmak kolay olduğu için bunları analiz etmek de kolay olur.

3.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Ağrı ili merkezinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri olmaktadır. Çalışmanın örneklemine ise Ağrı ili merkezinde sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapan 20 görüşmeci oluşturmaktadır. Örneklem yapılan araştırmanın özelliği ve araştırma yapan kişinin elindeki kaynaklarla yakından ilgilidir. Aynı zamanda araştırmada kullanılan veri toplama yönteminin özelliğinden dolayı daha fazla kişiyi örnekleme dâhil etmek olanaklı olmayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Bu çalışmada örneklem yöntemi olarak ‘Kolay ulaşılabilir durum örnekleme’ kullanılmıştır.” Bu örneklem yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmıştır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan durumu seçer” (Yıldırım ve Şimşek , 2013 : 141).

Tablo: 2.1**3.2.1.Görüşmede yer alan okullar ve Öğretmen Özellikleri**

Okulun Adı				f	
Selahattin Eyyubi Ortaokulu				1	
Cumhuriyet Ortaokulu				1	
Özgür Azer Kurak Ortaokulu				1	
Ağrı İmam Hatip Ortaokulu				1	
Kadir Has Ortaokulu				2	
Kasım Bayram Ortaokulu				1	
Ertuğrul Gazi Ortaokulu				1	
Özel Modern Bilgi Koleji				1	
15 Nisan Ortaokulu				1	
İMKB Gazi Ortaokulu				1	
75'inci Yıl Ortaokulu				1	
Alparslan Ortaokulu				2	
Merkez Yüzüncü Yıl Ortaokulu				1	
Kadir Has Ortaokulu				1	
Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu				1	
Murat Kız YİBO.				1	
Şehit Er Vefa Çelik Ortaokulu				1	
Kazım Karabekir Ortaokulu				1	
Mesleki Deneyim		Mesleki Deneyim			
G ₁	2	G ₁₁	12	1	3
G ₂	5	G ₁₂	12	2	2
G ₃	9	G ₁₃	6	3	3
G ₄	2	G ₁₄	7	4	3
G ₅	4	G ₁₅	3	5	2
G ₆	12	G ₁₆	4	6	1
G ₇	1	G ₁₇	3	7	1
G ₈	1	G ₁₈	3	9	1
G ₉	11	G ₁₉	5	11	1
G ₁₀	4	G ₂₀	1	12	3
Cinsiyet				Erkek	14
				Kadın	6
Toplam				20	

Görüşme yapılırken görüşülen öğretmenlere çalışmada isimlerinin kullanılmayacağı belirtilmiş ve isim yerine ‘G₁, G₂...’ şeklinde kodlar verilmiştir

3.3. Verilerin Toplanması

Öncelikle araştırma konusu için veri toplanmasında ve araştırmanın kuramsal şeklinin verilmesinde ilgili alan yazın taraması yapılmış, konu ile ilgili kitaplar incelenmiştir.

Bu çalışmadaki veriler nitel yöntem kullanılarak elde edilmiştir. Veriler öğretmenler ile yüz yüze görüşmeler yapılarak elde edilmiştir. Bunun içinde nitel veri toplamada en çok kullanılan yöntemlerden biri olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmadaki veriler görüşme yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile elde edilmiştir.

3.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması

“Görüşmeler yapılan çalışmanın konusu, görüşülen kişi ve görüşmenin gerçekleştiği yere göre birçok değişik özellikler taşıyabilir. Buna bağlı olarak görüşme formu da değişik özellikler taşıyabilir. Bunların yanında görüşme formu hazırlanırken birtakım ilkelere dikkat etmek gerekmektedir. Bu ilkeler aşağıda sıralanmıştır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 156).

- 1) Kolay anlaşılacak ve odaklı sorular hazırlama,
- 2) Açık uçlu sorular sorma, yönlendirmekten kaçınma,
- 3) Çok boyutlu soru sormaktan kaçınma,
- 4) Alternatif sorular hazırlama,
- 5) Farklı türden sorular yazma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenlemedir.

Araştırmanın yöntemi olan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemine uygun bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular sosyal bilgiler alanında 2, eğitim bilimleri alanında 1, Türkçe alanında 1, olmak üzere uzman görüşü alınarak geçerliliği belirlendikten sonra forma alınmıştır. Soruların hazırlanmasında ilk aşamada 10 soru hazırlanmış daha sonra uzaman görüşü doğrultusunda çalışmanın amacına uygunluğu göz önünde bulundurularak soru sayısı

9' a indirilmiştir. Hazırlanan görüşme formu sorularının anlaşılabilirliği ve sadeliğini ölçmek amacıyla iki öğretmene ön görüşme şeklinde uygulanmış ve ona göre son şekli verilmiştir. Görüşme formuna EK-2' de yer verilmiştir.

3.3.2. Görüşme maddeleri

1) Sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

2) 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?

3) 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularının öğrenci seviyesine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz?

4) Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

5) 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarını tarih konularının öğretiminde şekil ve içerik olarak yeterli buluyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

6) Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.) sosyal bilgiler dersinde tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?

7) 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretiminde kullandığımız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız.

8) 7. sınıf sosyal bilgiler ders programında yer alan tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler, Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.).

9) 7. sınıf sosyal bilgiler ders programında tarih konularının Öğretimine yönelik önerileriniz nelerdir?

3.3.3. Görüşmenin yapılışı

Görüşmelerin yapılması için öncelikle okullarda çalışan sosyal bilgiler öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin çoğu ile telefonda iletişim kurulmuş ve randevu istenmiştir. Bir kısım öğretmenle de okullara

bizzat gidilerek randevu istenmiştir. Görüşmeler 19.01.2016 tarihinde başlamış, 15.03.2016 tarihinde bitmiştir. 18 farklı okulda 20 öğretmenle görüşülmüştür. Görüşmeler genellikle öğretmenler odası ve boş sınıflarda yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 15-30 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında öncelikle görüşme formundaki yönerge öğretmene okunmuş, rahat bir ortam sağlandıktan sonra görüşme soruları sırayla öğretmene sorulmuştur. Arada sondalar verilerek öğretmenlerin görüşleri açılmaya çalışılmıştır. Görüşmeler kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır.

3.3.4. Verilerin Analizi ve Yorumu

Bu araştırmada verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. “Betimsel analiz tekniğinde, elde edilen veriler daha önce belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlemlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizlerde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256).

Görüşmeler görüşme formunda belirtildiği gibi görüşme ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında her bir öğretmenin ses kaydı alınmış bir kopyası yedeklenmiş ve dökümü yapılmıştır. Ses kayıtlarının dökümü yapılırken kayıtlar olduğu gibi aktarılmış, kayıtlarda hiçbir ekleme çıkarma işlemi kesinlikle yapılmamıştır. Yapılan bu dökümler bir alan uzmanı tarafından ses kayıtları dinlenerek karşılaştırılmış, eksiklikler ve yanlışlıklar giderildikten sonra alan uzmanı ile birlikte her soruya verilen cevaplar bir araya getirilerek bir “Görüşme Kodlama Anahtarı” oluşturulmuştur. Görüşme Kodlama Anahtarı verilerin yorumlanmasını kolaylaştırırken araştırmanın güvenilirliği içinde araştırmacıya yardımcı olmaktadır.

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde yapılan görüşmeler sonucu elde edilen yanıtlar doğrultusunda ulaşılan bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmanın temel amacı göz önünde bulundurularak görüşme formunda yer alan soruların sırası dikkate alınarak bulgu ve yorumlar aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

4.1. Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Sorusu ile ilgili görüşler.

Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4.1' de gösterilmiştir.

Tablo 4.1

“Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” Sorusu ile ilgili görüşler.

Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?	
Öğretmen görüşleri	f
a) Ders saati yeterli değildir.	16
b) Program yeterli değildir.	16
c) Tarih konuları yoğun bir şekilde verilmiştir.	14
d) Kavramlara çok fazla yer verilmiştir.(Öğrencinin yabancı olduğu kavramlar)	11
e) Kazanım sayısı fazladır.	7
f) Diğerleri (Öğrenci hazır bulunuşluğuna uygun değil, konular soyut, konular kazanımları karşılamıyor, öğrencilere sıkıcı geliyor vb.)	5

Tablo 4.1’ de görüldüğü gibi öğretmenlerin 16’sı ders saatinin yeterli olmadığını ve programın yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin 14’ü tarih konularının yoğun bir şekilde verildiğini söylemişlerdir. Öğretmenlerin 11’i kavramlara çok fazla yer verilmiştir.(Öğrencinin yabancı olduğu kavramlar) şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin 7’si kazanım sayısının fazla olduğunu, 5’i konular öğrencilerin hazır bulunuşluğuna uygun değil, konular soyut, konular kazanımları karşılamıyor, öğrencilere sıkıcı geliyor vb. şeklinde görüş bildirmiştir.

Konu ile ilgili olarak (G₆) *“Evet tabi ki sosyal bilgiler normalde açık, ucu açık konulardan oluşuyor ve alanı çok geniş olan bir ders. 7 sınıf sosyal bilgiler öğretiminin tarih konularının öğretiminde tek başına yeterli olacağını düşünmüyorum. Tarihimizin bir kısmını kapsıyor öğretim programı açısından tabi bunu da içeriksel olarak değerlendirmek ona göre bir yargıda bulunmak daha doğru olacaktır. Konular çok yoğun genellikle konuları ders saati çerisinde*

yetiştiremiyoruz. Bu konuda sıkıntılarımız var. Konu ve kazanımlar birbiriyle uyumludur fakat tam olarak kazanımın bütün konuları kapsadığını düşünmüyorum. Tabi biz burada kazanımı direkt olarak öğrenciye vermeye çalışıyoruz yinede ama konu ile bütünleştirdiğimiz zaman bir açıklık ortaya çıktığını görüyoruz. Bu bağlamda düşündüğümüz zaman kesinlikle tarih konuları yeterli değildir. Yani tarih konularının konu alanı olarak artırılrsa dahi kitapta yer alma şekli açısından biraz daha özenli kullanılabilirdi diye düşünüyorum. Programda yer alan konular kitaba yansıtılmıştır fakat gereğinden fazla açılmıştır. Gereğinden fazla örnekler konuyla bağlantı açısından sıkıntılıdır” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G8) “Genel olarak baktığımızda Osmanlıya kadar olan bölüm yeterli. Anadolu’nun fethi Malazgirt Savaşı, birinci beylikler, Anadolu Selçuklu Devleti, ikinci beyliklere kadar normal ama Osmanlı’dan sonra konunun sıkıştırıldığını düşünüyorum. Özellikle Osmanlı’nın askeri yapısı, savaşlar, padişahlar, özellikle yükselmeden sonrasının biraz eksik kaldığını düşünüyorum. Birbirleriyle bağlantılı, bağlantı var ama yine Osmanlıdan sonra biraz kopukluk olduğunu düşünüyorum. Bu konuyu biraz çalışma kitabıyla gidermeye çalışmışlar ama bun da ders saatine bakarak yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çalışma kitabına ayıracak zamanımız kalmıyor. Kesinlikle sosyal bilgilerin 7. sınıfına baktığımızda ders saatinin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü çalışma kitabına ayıracak vaktimiz kesinlikle kalmıyor. Kesinlikle yoğun (konular) çünkü öğrencilere not tutturmasak bunun kalıcı olduğunu da düşünmüyorum. Not tutturduğumuz zaman ders iki katına çıkıyor süresi, anlatma süresi. MEB’in verdiği kazanım testlerindeki, yıllık plandaki süre iki katına çıkıyor. Ama not tutturmada konunun kalıcı olduğuna inanmadığım için mecburen not tutturuyorum bu şekilde yaptığımızda ders süresi kesinlikle yeterli değil. Kavramlar öğrencinin anlayabileceği seviyede değil, biraz karmaşık ama onları mümkün olduğunca öğrencinin seviyesine indirerek vermeye çalışıyoruz.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G19) “Şimdi 7 sınıf tarih öğretim programı yeteli değil bence. Mesela yeterlilikten şunu kastediyorum hani bir kere konular çok karmaşık veriliyor ve bir bütünlük yok. Ondan sonra üniteler arasında çok aşırı derecede bağlantı problemleri var. Mesela birinci ünite sen iletişimi işlerken ikinci ünite çok daha farklı ve hiç alakası olmayan bir tarih konusuna giriyorsun, üçüncü ünite çok daha farklı bu

şekilde bir dağınıklık söz konusu. Tabii konular da aynı zamanda, çok kısa zamanda çok fazla bilgi vermemizi istiyor. Bu da zor yani hem bizim normal haftalık ders saatiz buna yetmiyor hem de yetiştirilmiyor mesela bu verilen süreye, verilen konu yoğunluğu yetmiyor. Tabii konu sayısı fazla ve süremiz az. Tabii kazanımlar da fazla mesela yani her konuda nerden baksan bir iki tane, üç tane kazanım veriyor. Tabii buna yani ders saati sosyal bilgiler diğer bütün derslere göre ders saati de çok düşük. Kazanımı fazla ders süresi de az. Bunların hepsi bizi zorluyor. Kavramlar şöyle söyleyeyim, ağır olan kavramlar da var mesela bir feodalitenin vs. tarzı kavramlar, Lale Devri' ne hiç daha temelini hiçbir şey görmeden direkt Lale Devri' ni vermeye çalışmak bunlar çocuklara ağır geliyor. Anlamakta zorlanıyorlar.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında sosyal bilgiler öğretim programının yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerine göre sosyal bilgiler dersi konularının yoğun olduğu, ders saatinin yeterli olmadığı kazanım sayısının fazla ve öğrencilerin yabancı olduğu kavramların fazla olduğu görülmüştür. Araştırmada elde edilen bu bulgu ile Aykaç'ın (2007) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim-Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri” adlı araştırmasında elde ettiği “ bir önceki programa göre içeriğin belli oranda azaltılmasına karşın, öğretmenlerin belirli bir kısmının yeni programdaki içeriği fazla bulduklarını, etkinlikler içinde verilen sürenin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.” bulgusu ile örtüştüğü görülmektedir.

4.2. “7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir?” Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?” Sorusu ile ilgili görüşler.

7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2

“7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusu ile ilgili görüşler.

7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?

Öğretmen görüşleri	f
a) Konular birbirinden kopuk ve arasındaki bağlantıya dikkat edilmeden verilmiştir.	17
b) Konular bir bütünlük halinde verilmemiş.	17
c) Konular verilirken kronolojik sıralamaya dikkat edilmemiş.	10

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi katılımcıların 17’si konuların birbirinden kopuk ve konular arasındaki bağlantıya dikkat edilmeden verildiğini ve konuların bir bütünlük halinde verilmediğini söylemişlerdir. 10 öğretmen konular verilirken kronolojik sıralamaya dikkat edilmediğini dile getirmiştir.

Konu ile ilgili olarak (G₄) *“Yani bir bütünlükten söz etmek zor görünüyor, çünkü konular arasında kopukluk var. Hani özellikle bu Osmanlı Devleti anlatılırken, kuruluş döneminden biraz bahsediyor yani tam padişahlar dönemi gelişmeler verilmeden Fatih’ten sonra, denizlerdeki fetihlerden devam ediyor. Yani sanki fatihten önce Osmanlı’da çok önemli bir şey yokmuş da olan her şey Fatih dönemi itibaren başlamış devam ediyor şeklinde bir algı oluşuyor öğrencide. Yani konular arasında kopukluk var. Sonrasında etkileşim konusuna geliyor Lale Devrinden biraz bahsedip diğer ıslahatlardan üçüncü Selim’den II Mahmut’a Abdülmecit’ e yani bazı padişahlar es geçilerek bir padişahtan çok uzak olan başka bir padişaha geçebiliyor. Bu da konular arasında kronolojik olarak, tarihi olarak da çok, normal bir tarihten bir bakıyorsunuz yüzyıl sonrasına gidebiliyorsunuz. Öğrencinin kavraması zor oluyor aslında”* şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₁₀) “Yani kronolojik bir sıralama var mı diyorsunuz? Kopukluk kesinlikle vardır. Özellikle bu 7 sınıf derslerinde mesela Osmanlı Devleti’ nin kuruluş döneminden bahsediyor, kuruluş döneminden sonra yani kuruluş dönemini tamamen bir kronolojik sıralamayla vermiyor. İlk iki padişahı bahsediyor mesela Osman Bey’ den, Orhan Bey’ den, I Murat’tan sonrasından bahsetmiyor. İşte bunu biz örneğin Yıldırım Beyazıt’tan daha sonraki süreç de yükselme dönemi de var konu olarak var ama bu kitapta geçmiyor. Şimdi bu da kitapta geçmiyor, bizim bunu ekstradan vermemiz lazım. Bunu ekstra verdiğin zaman da yardımcı hem yardımcı kitaplardan faydalanmamız lazım hem bizim hem de öğrencinin yardımcı kitap sorunu da var hani desteklenmiyor değil mi? Bildiğim kadarıyla diyorlar sadece ders kitabından faydalanmanız lazım. Yani öyle bir sorun çıkıyor. Konular arasında sadece ilk padişah veriliyor, oradan atlayıp yükselme dönemine geçiyor. Arada bir bağlantı yok. Kesinlikle kopukluk var. Sorun yaşıyoruz. Kronolojik bir sıralama yok, evet uyulmamış. Zaten bu tarih dersinde kronolojik bir sıralama olmadı mı aralarındaki bağlantı değil mi, öğrenci de tam anlamıyla anlayamaz, idrak edemez.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₁₁) “Ben 7 sınıflarda en çok bu konuda muzdaribim. En şikayetçi olduğum konu bu. Sistematiik bir bütünlük yok. Daldan dala sıçramış, çocuklar tam bir konuyu öğrenmeden diğerine geçiyor, diğerini öğrenmeden diğerine geçiyor, bir parça parça yani ben bile bazen bu konuda sıkıntı yaşayabiliyorum. Acaba ben mi tamamlasam, tamamlasam bu defa problem çıkar mı ilerleyen konularda hani, sistematiik bir bütünlük yok. Sosyal bilgilerin en yorucu kısmı da zaten bu. bağlantısız, kesinlikle kopuk. Konular içerisinde şöyle hani daha önce söyledim keşke Osmanlıyı dönem dönem verseydi mesela, dönem değil Osmanlı’nın kültürünü anlatmış bir bakıyorsunuz başka bir konuya giriş yapmış. Hani çocuk şaşırıyor buradan buraya nasıl geldi problemini çok yaşıyor. Bütünlük yok. İşte kronoloji yok. Ben onu göremiyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir

Görüşmeye katılan öğretmenlerin anlattıklarına bakıldığında 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konuları arasında bir bütünlük olmadığı, konuların kopuk ve birbirleri ile bağlantısının sağlanamadığını aynı zamanda konulara arasında

kronolojik sıralamaya uyulmadığı bununla birlikte öğretmen ve öğrencilerin bu konuları işlerken zorlandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin az bir kısmı da konuların bağlantılı ve sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Araştırmada elde edilen bu bulgu “Kurtulgan ve Köstüklü’nün, (2010), İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde, Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında elde ettiği, “Müfredattaki konuların işlenişindeki eksikliklere ilişkin görüşler incelendiğinde birinci sırada önemli eksiklik olarak birbiriyle bağlantılı olmadığı seçeneği gelmektedir.” bulgusu ile uyduğu görülmektedir.

4.3. 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularının öğrenci seviyesine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusu ile ilgili görüşler.

7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularının öğrenci seviyesine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4.3’ te gösterilmiştir.

Tablo 4.3

“7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularının öğrenci seviyesine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz?” Sorusu ile ilgili görüşler.

Öğretmen görüşleri	f
a)Konular öğrenci seviyesine uygun değil.	13
b) Kavram ve konu yoğunluğu öğrenciyi zorlamaktadır.	11
c) Konuların dağınık ve kopuk olması öğrencinin anlamasını zorlaştırmaktadır.	9
d) Genel olarak konular soyut olduğu için öğrenci kavramakta zorlanıyor.	4
e) Konular öğrencinin hazırbulunuşluğuna uygun değil.	3
f) Konular genellikle öğrencilerin seviyesinin altında kalmaktadır.	1

Tablo 4.3’ te görüldüğü üzere görüşmecilerin 13’ü konuların öğrencilerin seviyesine uygun olmadığını dile getirmiştir. 11’i kavram ve konu yoğunluğunun öğrenciyi zorladığını 9’u konuların dağınık ve kopuk olmasının öğrencinin anlamasını zorlaştırdığı 4’ü konuların öğrenciler için soyut kaldığının 3’ü öğrencilerin anlamakta zorlanmadıkları, 3 ise konuların öğrencilerin hazır bulunuşluğuna uygun olmadığını dile getirmiştir. 1 öğretmen de konuların öğrencilerin seviyesinin altında kaldığını söylemiştir.

Konu ile ilgili olarak (G₇) “*En başta değindik. Zaten öğrencinin hazır bulunuşluğuna bir kere uygun değil. Mesela ben bir 6. sınıf sosyal bilgilerle kıyasladığım zaman ben ki ben öyle düşünüyordum 7. sınıfta böyle devam eder gider. 6. sınıf biraz daha iyi hani daha bir somut almış ama 7. sınıfta aynı bütünlüğü göremiyorum. Aynı bütünlüğü göremediğim içinde öğrenci sevisine uygun değil, hazır bulunuşluğuna uygun değil en azından. Ağır kavramlar, ondan sonra öğrencinin çok fazla yabancı kelimelerle muhatap olması ne bileyim KPSS düzeyinde*

bilgilerin verilmesi, hani 7. sınıf değil de, ben o derse çalışsaydım kendim KPSS' ye hazırlanırken o derse çalışsaydım eminim ki ondan da çalışarak yeterli bilgi sahibi olabilirdim. Ki benim seviyeme uygun hani bir öğretmenin seviyesi şeklinde alınmış konular. Evet ağır, yoğun, kısa ama yoğun, kavramlar ağır. Çok fazla değil ama içinde öğrencinin mutlaka bilmediği kavramlar yer alıyor. Konular çok soyut kalıyor, benim en çok şikayet ettiğim bu zaten. Hani konuların çok soyut olması zaten benim imkanlarım yok bu okulda, kendim de somutlaştıramıyorum, en fazla haritalar kullanarak yada ne bileyim görsellerle işte kendimce bir şeyler yaparak, konular bence çok soyut alınmış. Soğutuyor, öğrenciyi derse ilgisini azaltıyor, öğrenci kendi aralarında o derste rahatça konuşabiliyor. Muhabbet edebiliyor arkadaşlarıyla, çünkü ders öğrenciye sıkıcı geliyor.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₆) “ Evet bu aslında 7. sınıfla ilgili eleştirilecek en önemli konulardan biri. Kesinlikle 7. sınıfın seviyesine uygun olduğunu düşünmüyorum. Çünkü eğitim fakültesinde gördüğümüz konuları kıyasladığımız zaman 7. sınıfın seviyesine göre çok fazla, genişletilmiş öğrencinin iş de dikkatini dağıtabilecek şekilde genişletilmiş olduğunu görüyoruz. Bu da gerçekten büyük bir sıkıntı oluşturuyor. Çocuğun dikkati bir yere kadar topluyoruz bir yerde sonra çocuk bu konular arasında boğulma tehlikesi psikolojik açıdan yaşıyor bu da konuların öğrenci seviyesine uygunluğu açısından zor bir durum olduğunu gösteriyor. Tabi mesela üniversitede kendimizin gördüğü konuların burada 7. sınıfta üniversite ders kitabından bile geniş ele alındığını söyleyebiliriz. Mesela bir Çeşme Baskını' nı görebiliriz bu konuda geniş almış veya bunun gibi çeşitli normalde birkaç cümle ile anlatılıp geçilecek konular dahi geniş ele alınmış bu da haliyle öğrencinin tarih konuları arasında boğulmasına neden oluyor. Bunu kitabımız da çeşitli örnekler ile veya şiirlerle veya işte yaşanmış hikayelerle falan konu kitap ta ele alınıyor bu yönü ile güzel ama konunun geniş olması, soyut olması öğrencinin kafasında bir şablon oluşmamasına sebep olabilir diye düşünüyorum. Seviyesine genel anlamda uygun görmüyorum ben şahsen.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₁₆) “Uygun olmadığını düşünüyorum. Bu konuda Çünkü dediğim gibi yeterli seviyeye uygun değil. Henüz yeterli erginliğe ulaşamamışlar ciddi sıkıntılar yaşıyoruz yani soyut olan kavramları ya da tarihi çok fazla karıştırıyorlar hangisi daha önce idi hangisi daha sonra idi? Bu konuda ciddi problemler yaşadıklarını

düşünüyorum. Etkiliyor yani onların seviyeleri ne uygun değil diye düşünüyorum. Yani dediğim gibi kronolojinin uygun olmaması iyi verilmemesi kitabımızda öğrencilerin bununla ilgili ciddi sıkıntılar yaşamasına neden oluyor diye düşünüyorum. Evet yakalayamamış öğrenci seviyesini.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin anlattıklarından anlaşıldığı üzere 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konuları birbirinde kopuk olarak verildiği, konular soyut ve öğrencinin hazır bulunuşluğuna uygun olmadığı ve sonuç olarak konuların öğrenci seviyesine uygun olmadığı anlaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu, Keçe'nin (2013), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Tarih Konuları: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma” adlı çalışmasındaki “7. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan tarih konularının yoğunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde programın sıkıştırılmış bir içeriğe sahip olması nedeniyle öğrencilerin sıkıldığı, tarih konuların çok yoğun olduğu ve kısa sürede çok fazla konu içeriğini aktarmak gerektiği gibi konularda problemlerinin olduğunu belirtmişlerdir.” bulgusu ile örtüşmektedir.

4.4. Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Sorusu ile ilgili görüşler.

Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4.4' te gösterilmiştir.

Tablo 4.4

“Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünüyorsunuz?” Sorusu ile ilgili görüşler.

Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünüyorsunuz?	
Öğretmen görüşleri	f
a) Tarih konularına olan ilgi öğretmenin anlatım yöntemine göre değişmektedir.	16
b) Genel olarak ilgileri azdır.	14
c) Konular arasında bütünlük olmadığı için öğrenciler sıkılıyor ve ilgileri dağılıyor.	10
d)Konuların yoğun olması ilgilerini azaltıyor.	6
e) Tarihin ne işlerine yarayacaklarını bilmedikleri için ilgisizdirler.	5
f)Konuların sözel olması ilgilerini çekmek konusunda eksik kalmaktadır.	5
g) Diğer (Sınıf mevcutlarının kalabalık olması ilgilerinin dağılmasına sebep olmaktadır, hazır bulunuşlukları eksik olduğundan ilgi olmayabiliyor, merak etmedikleri için ilgileri az, dil uygun olmadığı için öğrenci ilgi göstermiyor)	3 kişi

Tablo 4.4’ te görüldüğü gibi öğretmenlerin 16’sı öğrencilerin ilgisini öğretmenin anlatım yöntemine bağlamıştır. 14 öğretmen genel olarak öğrencilerin ilgisiz olduğunu öne sürerken 10 öğretmen ise konular arasında bağlantı olmadığı için öğrencilerin sıkılıp ilgilerinin dağıldığını söylemişlerdir. 6 öğretmen ilgisizliği konu yoğunluğunda bağlarken 5 öğretmen öğrencilerin tarihin ne işlerine yarayacaklarını bilmedikleri için ilgisiz olduğunu ve konuların sözel olması ilgilerini çekmediklerini öne sürmüşlerdir. 3 öğretmen de ilgisizliği sınıf mevcutlarının kalabalık olmasında, hazır bulunuşluklarının yetersiz oluşunda, merak duygusunun olmayışı gibi nedenlerde bulmuştur.

Konu ile ilgili olarak (G₁₃) “Çocuklar ilgi gösteriyor. İlgi gösteriyor ama biraz zor geliyor kendilerine. Zor gelmesinin sebebi ise biz de dersi böyle normal anlatarak geçtiğimiz içindir. Çünkü tarih konusunu başka türlü veremiyorsun. Mesela o tür elimizde şeylerde yok mesela çocuğu dışarı çıkarsan, bir savaş olayını veya herhangi bir sahneyi canlandırırsa belki çocuk daha iyi anlar. Ama zaman yetmediği için çocuk biraz daha sıkılıyor. Öğrense bile çabuk da unutabiliyor, soyut konu olduğu için çabuk unutuyor. İlgililer fakat dediğim şekilde çabuk da sıkılabiliyorlar. Şimdi sürekli anlat anlat çocuk başta ne kadar ilgili olsa dersen sonunda ilgisi düşüyor yani. Yani anlatım yöntemi aslında hoşlarına gidiyor mesela tarihi olayları, ilginç hikayeleri de araya serpiştirerek anlattığınız da öğrencinin hoşuna gidiyor fakat bütün dersi bu şekilde işlediğiniz zaman sıkıntılı oluyor çocuk belli bir süre sonra ilgisini kaybedebiliyor.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₁₁) “Maalesef sözel bir ders, sözel bir ders olduğu için ben ilgi göremiyorum. Yani bir yere kadar. O ilgiyi görebildiğimi zannetmiyorum. Sözel olmasından kaynaklanıyor, artı çocuklar geçmiş geçmişte kalmıştır, daha niye öğreniyoruz bakış açısı ile geliyorlar. Bu tür sebepler. Evet ben zaten onu anlatmaya çalışıyorum, konuların verilmiş şekli maalesef ilgiyi düşürüyor. Konuların soyut olması sıralamanın düzgün olmaması, kronoloji bazında soyut kalması, bazen çocuğun seviyesinin altında çok dediğim gibi 5. sınıf öğrencisine anlatır gibi ders anlatılmış bazı yerlerde. Çocuk kendi seviyesinin altında görünce de ilgi olmuyor. Sadece üstünde olması değil. Bence ders sayısı artırılıp, çocuk için biraz daha faaliyete dönük çalışmalar yapılabilir. En azından bir gezi, hani imkanlar biraz artırılabilir sosyal bilgiler açısından. Kitap üzerinden işlenecek bir ders değil bence. Öğrenciler ilgisiz, çok ilgisiz.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₄) “Yani öğrencinin büyük bir ilgi gösterdiği söylenemez. Çünkü az önceki soruda da belirttiğim gibi daha çok düz anlatım olduğunda hani küçük çocukları uyutmak için ne yapıyorlar roman okuyorlar, masal okuyorlar, siz de öyle düz anlatıma geçince tarih konularında, öğrencinin ilgisi azalıyor ve bir süre sonra işte belli bir süre sonra 15, 20 dakika sonra öğrenci tamamen dersten kopabiliyor. Yani ilgisini özellikle bu tür sözel derslerde ilgisini ders boyu sürekli canlı tutabilmek çok zor oluyor ve öğrenci gerekli yerlerde bakıyorsunuz işte ya camdan dışarı

bakabiliyor ya da arkada başka bir şeyle ilgilenebiliyor, dersten tamamen kopabiliyor. Birde sınıf mevcutlarımız yaşadığımız il şartları gereği fazla olduğu için yani ders sınıfta bütün öğrencilerin ilgisini derse çekebilmek konusunda biraz zorlanıyoruz. İlgisiz kalabiliyorlar.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin dile getirdiklerine bakıldığında öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularına ilgilerinin genel olarak az olduğu görülmüştür. Bu ilgisizliğin sebepleri olarak da öğretmenlerin derste kullandıkları yöntemler, konuların bağlantısız ve yoğun olması, öğrencilerin tarihin ne işlerine yarayacaklarını bilmeyişi, hazırbulunuşluk problemi, sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu gibi sebepler olarak görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu Kaya ve Güven' in (2010),“İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri” adlı çalışmasındaki derste tarih öğrenmekten bazen hoşlanan bazen de sıkılan öğrencilerin bu tutumlarının oluşmasında tarih konularının önemli bir etken olduğu görülmektedir. Öğrencilerin belirttikleri en önemli görüş, tarih konularının sıkıcı olup olmaması ile ilgilidir. Öğrencilerin bir kısmı bu görüşlerini konuların uzun olup olmaması faktörünü de ekleyerek dile getirmişlerdir. Konularla ilgili diğer bir sebep ise, konuların anlaşılır olup olmaması ve dolayısıyla akılda kalıp kalmamasıdır. Öğrencilerin bu tutumlarının oluşmasında rol oynayan diğer bir etken ise öğretmen kaynaklıdır. Öğrenciler öğretmenin kişilik, davranış vs. olarak genel tutumu ile konuyu anlatım tarzını, yani konuyu iyi ve eğlenceli anlatıp anlatamamasını belirleyici bir etken olarak öne sürmüşlerdir.” bulgusu ile örtüşmektedir.

4.5. “7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Tarih konularının öğretiminde şekil ve içerik olarak yeterli buluyor musunuz. Gereçekleriyle açıklayınız. Sorusu ile ilgili görüşler.

7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Tarih konularının öğretiminde yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4.5’ te gösterilmiştir.

Tablo 4.5

“7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Tarih konularının öğretiminde şekil ve içerik olarak yeterli buluyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.” Sorusu ile ilgili görüşler.

7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Tarih konularının öğretiminde yeterli şekil ve içerik olarak yeterli buluyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Öğretmen görüşleri	f
a) Sosyal bilgiler ders kitabını tarih konuları öğretimde genel olarak yeterli bulmuyorum.	19
b) Sosyal bilgiler ders kitabının tarih konuları öğretimde görsel öğeler ve 18haritalarbakımından eksik olduğunu düşünüyorum.	
c) Sosyal bilgiler ders kitabında tarih konuları dil ve anlatım yönünde uygundur.	13
d) Sosyal bilgiler ders kitabında tarih konuları birbirinden kopuk, karışık ve kronolojik sıralamaya dikkat edilmeden verilmiştir.	10
e) Sosyal bilgiler ders kitabının tasarımı (kapağı, yazı, punto, ebat vb) uygundur.	6
f) Sosyal bilgiler ders kitabında tarih konuları kazanımları karşılamıyor (içerik yeterli değil).	5

Tablo 4.5’ te görüldüğü gibi öğretmenlerin 19’u sosyal bilgiler ders kitabını tarih konuları öğretiminde yeterli buladıklarını dile getirmişlerdir. 18 öğretmen sosyal bilgiler ders kitabının tarih konuları öğretimde görsel öğeler ve haritalar bakımından eksik olduğunu 13’ü sosyal bilgiler ders kitabında tarih konularının dil ve anlatım yönünden uygun olduğunu, 10 öğretmen sosyal bilgiler ders kitabında tarih konuları birbirinden kopuk, karışık ve kronolojik sıralamaya dikkat edilmeden verildiğini, 5’i sosyal bilgiler ders kitabında tarih konularının kazanımları karşılamadığını dile getirirken, 6 öğretmen sosyal bilgiler ders kitabının tasarımı (kapağı, yazı, punto, ebat vb) uygun bulduğunu dile getirmişlerdir.

Konu ile ilgili olarak (G₁₅) “Geniş bir alan bu konuda programla kitabın örtüşmediğini kitabında tarih öğretiminde tam olarak yeterli olmadığını düşünüyorum. Görsel olarak bir bağlantı yine yok yani bir harita verilmiş mesela geçen seneki kitaplardan da bahsetmem gerekiyor, haritanın bir bölümü diğer sayfada bir bölümü diğer sayfada yani o aradaki şeyi, yeri ben bile bulamıyorum, çocuk nasıl bulsun ki verilen görsellerde de verilen görsellere göre sorularda çok zor öğrenci seviyesine göre değil. Yani biz orada konuyu vermek istiyoruz öğrenciden işte lise üçe giden ya da üniversiteye giden tarih bölümünde coğrafya sosyal bilgiler bölümündeki kişinin yanıtlaması gerektiği soruyu mu yanıtlamasını istiyoruz? Tabii ki öğrenci seviyesinin üstünde yani bunu ben geçen seneki belki tarih alanım değil ama meridyenler ve şeyler hakkında boylam meridyen konusu hakkında konuşmak istiyorum ne bileyim Nil Nehri'nin işte kuzey, güney doğrusu verilip öğrenciden Nil nehrinin bulması isteniyor boş dilsiz haritada. Biz öğrenciye paraleli meridyeni ne bileyim kaç tane meridyen vardır, gibi kavramları öğretmekte zorlanırken, müfredat bize soru olarak diyor ki öğrenciye, sen bu bilgileri al sen hepsini biliyorsun, ne yapacaksın zaman olarak bunları al bul orada. Yani bu çok yanlış bir şey ben inanıyorum ki konular temel olarak verilsin tarih konuları, temel özü verilsin, özü ile beraber ilgisini canlı tutabilecek birkaç olay karıştırırsın, hem çocukların o dikkatlerinin biraz toplanması hem o tarihin vermiş olduğu sürekli ezber anlayışın çocuklardaki bıkkınlığı giderilmesi açısından daha verimli olacağına inanıyorum. Kitabınızın dili kavramlar denk geliyor ara sıra genel olarak çok ağır değil ama bazı kavramları açıklamak zorunda kalıyoruz ki açıklarken zorlandığınız kavramlar olmuyor değil, zorlanıyoruz.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₁₄) “Kitap yetersiz tabii ki. Şimdi görsellik açısından yetersiz, öğrencini ilgisini çok çektiğini düşünmüyorum, grafik çok kullanılmamış tarih konularında. Örneğin bir kavram haritası şeklinde işte birinci padişahlardan işte Osman Bey döneminden başlayıp son padişaha kadar verilebilir. Çünkü öğrenci bunları merak ediyor. Ezbere yöntem kullanmayalım diyoruz ama yinede o şekilde kavram haritası kullanmak çok güzel olurdu. Mesela çalışma kitabında da kullanılabilirdi. Resimler aslında renkli ilgi çekici gibi duruyor ama bence değil daha farklı yöntem kullanılabilir Genelde kaynak kitaplara maalesef yöneliyor öğretmenler hani ben çok tavsiye etmiyorum ama kaynak kitabı. Haritalar eksik çok harita yok zaten kitapta

tabi şey o son dönemle ilgili işte inkılap tarihi ile ilgili haritalar var daha çok. Osmanlı tarihi ile ilgili çok harita yok. Ben genelde harita tahtaya çiziyorum, çizdiriyorum öğrencilere yani. Kitabın dili güzel dil konusunda sıkıntı yok aslında ama dediğim gibi konular kopuk olunca öğrenci okuduğunu da anlamıyor bazen. Dili güzel fakat dil güzel ama kullanılan kelime açısından bazı kelimeler sıkıntılı, öğrencinin seviyesinin üstünde kelimeler var. Kitabın tasarımı güzel o konuda sıkıntı yok. Kapağı güzel, kapağı ilgi çekici konusunda sıkıntı yok. Ama dediğim gibi daha renkli daha böyle öğrencinin ilgisini çekebilecek daha mesela böyle önemli notların yer aldığı bir kitap şeklinde olabilir. Hayır yetersiz(kitap).” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₃)“7 sınıf ders kitabı yetersiz, görsel bakından yetersiz. İnceltme adına görselliği azaltılmış. Yani kitabı inceltmiş ama kitap kalınlaştırılıp görsellik artırılabilir. Haritalar olsun özellikle haritalar çok eksik, grafikler çok eksik, bir konu verilirken ayrıntılı harita verilmesi gerekiyor. Alt taraflarına falan öğrenci notu girilebileceğine dair veya kenar boşlukları, sayfa boşlukları verilmemiş onun verilmesi gerekiyor. Dili uygun, içerikte de bir sorun yok. Ama görsellik eksik.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin anlattıklarına bakıldığı zaman 7. Sınıf ders kitabının tarih konularının öğretiminde yeterli olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin bunun nedenlerini özellikle tarih haritaları ve görsellerin yeterli olmadığına, konuların birbirinde kopuk olduğuna ve kronolojik sıralamaya dikkat edilmediğine, içeriğin kazanımları karşılamadığına bağladıkları görülmüştür. Araştırmada elde edilen bu bulgu ile Kurtulgan ve Köstüklü'nün, (2010), “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde, Öğretmen Ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında elde ettiği, öğretmenlerimizin %34,5' inin yeterli bulmaması önemli bir rakam ve bulgudur. Ders kitaplarının daha dikkatli hazırlanması gerektiğinin kanıtıdır.” bulgusunun örtüştüğü görülmektedir. Kısmen de olsa ders kitabını yeterli bulan öğretmenler de olmuştur.

4.6. Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.) sosyal bilgiler dersinde tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusu ile ilgili görüşler.

Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.) Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4.6' da gösterilmiştir.

Tablo 4.6

“Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.) sosyal bilgiler dersinde tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?” Sorusu ile ilgili görüşler.

Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.) sosyal bilgiler dersinde tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?

Öğretmen görüşleri	f
a) Okullarda Fatih Projesi kapsamında bu sene uygulanan ve aktif bir şekilde kullanılmaya başlanan etkileşimli (akıllı) tahtalar, okuldaki araç-gereç ve materyaller konusundaki eksikliklerin büyük bir bölümünü gidermektedir.	17
b) Sınıf mevcutları normal düzeydedir.	14
c) Derste kullanabileceğimiz araç-gereçleri (haritalar, grafikler, numuneler, modeller vb) bulma konusunda sıkıntı yaşıyoruz.	14
d) Okuldaki koşullar yeterlidir.	10
e) Sınıf mevcutları kalabalık olduğu için dersi işlemekte sıkıntı yaşıyoruz.	7

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi 17 öğretmen, okullarda Fatih Projesi kapsamında bu sene uygulanan ve aktif bir şekilde kullanılmaya başlanan etkileşimli (akıllı) tahtalar, okuldaki araç-gereç ve materyaller konusundaki eksikliklerin büyük bir bölümünü giderdiğini dile getirmişlerdir. Yine de 14 öğretmen derste kullanabileceğimiz araç-gereçleri (haritalar, grafikler, numuneler, modeller vb) bulma konusunda sıkıntı yaşadıklarını, 14’ü ise sınıf mevcutlarının normal düzeyde olduğu söylemişlerdir. 10 öğretmen koşulların yeterli olduğunu 7 öğretmen sınıf mevcutları kalabalık olduğu için dersi işlemekte sıkıntı yaşadıklarını 4 öğretmen ise derste kullanabileceği araç-gereçleri bulma konusunda sıkıntı yaşamadıklarını anlatmışlardır. Tabloya bakıldığında öğretmenlerin yarısı okullarındaki koşulları yeterli bulurken yarısı ise okullarındaki koşulları yeterli bulmamaktadır.

Konu ile ilgili olarak (G7) “Zaten benim ilk atandığım zaman en çok zorlandığım konu da buydu. İlk gelip okula baktığım zaman fiziki koşullara çok dikkat çekmiştim. Mesela bir sınıfa gittiğim zaman yeterli derecede ne haritam var, görsel olarak mesela görsellik dışında projeksiyon yok, mesela ben açıp öğrencilere haritaları göstermek isterdim açıkçası bilgisayar üzerinde. Ya da ne bileyim elimde ne bir maket, ne bir görsellik, ne bir eğitim araç gereci hiç bir şey yoktu. Ama bu sene daha yeni akıllı tahtalarımız takıldı, ki akıllı tahtalarla beraber okulun fiziki imkanları da baya bir ilerledi. Son şu ikinci dönem için söyleyeyim eğer bu böyle devam ederse okul imkanları bence şuan için iyi. Tarih konuları öğretimi üzerindeki etkileri daha yeni video konularına geçtik mesela videodan ders verebiliyorum. Özellikle görsellik açısından ses açısından hani çocuk beş duyu organı ile beraber derse katılabiliyor. Görsellik harita üzerinde değil de daha çok böyle canlılık bu akıllı tahtalar sayesinde çok iyi. Mevcutlarımız 38 en fazla 38 bence iyi değil. Çünkü o kalabalıkta ben dersi çok azla anlatamıyorum, yoğunluk fazla oluyor soru soran çok fazla oluyor e gürültü desen keza o da çok fazla. Bence koşul olarak sınıf mevcutları iyi değil ama şuan için dersem imkanlarımız iyi. İyileşti, en başında öyle değildi. Akıllı tahtalarımız kesinlikle (avantajları) iyi.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G6) “Evet tabii görev yaptığımız okul şehir merkezinde olması işte çeşitli araç gereçlere sahip olması açısından olumlu, on beş tatilden bir hafta önce akıllı tahtaların gelmesi de bizim de bu konuda iş yükümüzü azaltıyor. Tabi öncesinde yaşadığımız bir takım sıkıntılar vardı şu anda o sıkıntıları aşıyoruz yani. Sınıf mevcutlarımız şu an için çok güzel yirmi beş, yirmi yedi, yirmi sekiz civarında en kalabalık sınıflarımız böyle. Tabi sınıf mevcutlarının az olması her öğrenciye ayrı ayrı tarih konuları ile anlatılanları sorma ihtiyacımıza karşılık bulduğumuzu gösteriyor ve bireyselleşmiş eğitime doğru yani daha bir adım atılmış oluyor çünkü öğrencileri tek tek konuşturma herhangi bir konu hakkında bilgisine başvurma veya tekrar yapıp yapmadığına veya işte konu ile ilgili olup olmadığına bakma şansımızı artırıyor. Yok, bu konuda sıkıntımız yok.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G5) Şimdi bizim okulumuz çok yeni bir okul. Bunun avantajını yaşıyoruz biz, iki senelik bir okulumuz var. Okulumuz akıllı tahta sistemi geçen seneden itibaren geldi ve biz bunu faal bir şekilde kullanıyoruz. Her ne kadar zaman zaman

masalarda biz sorun yaşasak bile o esnada biz o sınıfları değiştirebiliyoruz. Akıllı tahtalar bize gerçekten inanılmaz büyük kolaylıklar sağladı. Bu anlamda çok avantajımız var. Birinci avantajımız bu bizim. İkincisi sınıf mevcudlarımız çok uygun bizim. Ortalama 20 kişi bizim sınıflarımız. Eğitim araç gereçlerine baktığımız zaman şunlar çok fazla yeterli değil bizde de yani mesela çok iyi dizayn edilmiş bir harita odamız yok. Ve biz o haritaları ki geçen sene bizim yani haritalarımız konusunda biz biraz problem yaşadık evet geldi ama biz henüz onlar düzenlenmedi henüz onları faal bir şekilde kullanamıyoruz ve yeterli de değil zaten. Haritalara baktığımız zaman şu anda yeteri kadar haritamız yok en büyük avantajımız akıllı tahtalarımız. Oralarda flaşları takip öğrencileri görsellerle destekleyebiliyoruz. Film izletebiliyoruz mesela konu ile ilgili belgeseller falan izletebiliyoruz ki mesela ben sene sonunda Çanakkale ile ilgili bölümlerde dediğim gibi bu tarz konuların hepsi biz öğretmenlere bakıyor. Ha birde şu var öğrencilerimizin bir kısmı köylerden geliyor. Bir kısmı şehir merkezinde oturuyor, ekonomik ve sosyo - ekonomik durumu olarak çok düşük öğrencilerimiz yok bunun avantajını da yaşıyoruz aslında bazen mesela ödev falan verdiğimiz zaman öğrenciler Araştırıp getirebiliyorlar, yapıp getirebiliyorlar bunun avantajını da yaşıyoruz. Hani kenar mahallere göre biraz daha iyi o konuda. Ama onun dışında çok problemimiz yok yani.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Görüşülen öğretmenlerin anlattıklarına bakıldığında Milli Eğitim Bakanlığının Fatih Projesi kapsamında okullara dağıttığı etkileşimli (akıllı) tahtaların öğretmenlere önemli kolaylıklar sağladığı görülmüştür. Bunun yanında yine de görüşmeye katılan öğretmenlerin önemli bir kısmı okulun fiziki koşulları ve araç gereçleri yeterli bulmadığı anlaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu, Kaya ve Yılmaz'ın (2011,“Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Algısı Ve Tarih Öğretimine Pedagojik Yaklaşımları” isimli çalışmasında elde ettikleri: Katılımcılar, okulun fiziksel koşullarının ve maddi olanaklarının yapılandırmacı yaklaşıma uygun öğretim yapmak için yeterli olmadığını, öğrenciler için tarihi ilgi çekici hale getirecek öğretim yöntemlerinde ve alternatif değerlendirme yöntemlerinde kullanılabilecek yeterli öğretim materyaline ve kaynağına sahip olmadıklarını vurgulamışlardır.” bulgusu ile uyduğu görülmektedir.

4.7. 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretiminde kullandığınız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız. Sorusu ile ilgili görüşler.

7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretiminde kullandığınız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız. Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4.7'de gösterilmiştir.

Tablo 4.7

“7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretiminde kullandığımız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız.” Sorusu ile ilgili görüşler.

7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretiminde kullandığımız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız.

Öğretmen görüşleri	f
a) Ders saati yeterli olmadığı genellikle düz anlatım ile soru cevap yöntemini 19 kullanıyorum.	
b) Arada farklı yöntem ve teknikler kullanıyorum (drama, canlandırma, beyin 7 fırtınası vb)	
c) Farklı yöntem kullanacak materyallerim eksik.	3
d) Sınıfların kalabalık olması farklı yöntemleri kullanmamı engelliyor.	1

Tablo 4.7’ deki öğretmen görüşlerine bakıldığında 19 öğretmen, ders saati yeterli olmadığı için genellikle düz anlatım ve soru-cevap yöntemini kullandıklarını dile getirmişlerdir. 7 kişi de arada farklı yöntem ve teknikler kullanıyorum (drama, canlandırma, beyin fırtınası vb) demiştir. Öğretmenlerin 3’ ü farklı yöntem kullanacak materyallerinin eksik olduğunu dile getirirken 1 öğretmen de sınıfların kalabalık olması farklı yöntemleri kullanmamı engelliyor demiştir.

Konu ile ilgili olarak (G₁)*Evet cümle güzel denk geldi zaten son cümlemizde kullandığımız yöntemlerle serzenişte bulduk. Maalesef istemeyerek çünkü düz yöntem tekniği ta Aristolardan, Platon’lardan gelen bir yöntem, yani yaklaşık milattan önce kullanılan bir yöntemi hala kullanmak bir öğretmen olarak benimde pek hoşuma gitmiyor. Lakin şartlar el vermediği için tabi ki bir önceki soruda geçen materyal eksikliği olsun sınıfların kalabalıklığı olsun, bir tarih dersine gerekli özenin gösterilmemesinden dolayı maalesef şu anda tek kullanabildiğimiz sadece düz yöntemdir. Düz yönteminde ne kadar faydalı olduğunu tartışmak gerekir. Maalesef bu yöneme karşı olmamıza rağmen kullanmak zorunda kalıyoruz. 38 kişilik bir*

sınıfta hatta 28 kişilik bir sınıfta siz diğer yöntemleri kullanamazsınız. Hatta bir proje ödevi verirken bile öğrencilerle tek tek ilgilendiğimiz de kocaman iki ders saati gidiyor. Drama vb. bir şekilde biliyorsunuz tarihin temelinde drama ile öğretmek esastır yani öğrencinin aklında yaşatarak öğrettiğiniz için esas kalıyor ama bunu siz 28 kişilik bir sınıfta tam olarak yapamıyorsunuz, onun için baya bir sıkıntı çekiyoruz. Kullandığım yöntem maalesef düz anlatım yöntemidir. O da büyük bir sıkıntı meydana getiriyor. Bu koşullarda etkili bir yöntem olduğunu düşünmüyorum ama eldeki şartlarda şu anda en iyisi. Eldeki şartlarda ancak bu kadar olur. Tüm okullarda maalesef bu sıkıntılar yaşanıyor. şeklinde görüş bildirmiştir.

(G8) “Tarih konusu daha çok anlatım tekniği ile anlatılıyor ama ben bunu daha çok soru –cevapla, resimlerle, görsellerle desteklemeye çalışıyorum. Akıllı tahtanın da olmasıyla videolar, çeşitli materyaller, yaprak testler kullanarak kalıcılığı artırmaya çalışıyorum. En çok soru cevap, anlatım. Diğerleri (yöntem) kullanacak hem vakit sıkıntısı oluyor hem tarihi bununla bağdaştıramadığım için tarih konusunu anlatırken bunları daha çok kullanmaya çalışıyorum. Ders saatinin az olması ve kazanımları yetiştirmeye çalıştığımız için ve bunu bir görev saydığımız için, maalesef kazanımları yetiştirmek için drama, canlandırma bunlara pek bir vakit ayıramıyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G11) “Maalesef düz anlatım tekniğini çok kullanmak zorunda kalıyoruz. Dediğim gibi sözel bir ders, sözel ders olduğu için benim anlatmam şart, bazen soru cevap, bazen drama hani özellikle kültür boyutunu veya devlet yönetimini anlatırken, orduyu anlatırken vs drama yaptırabiliyorum ama en çok kullandığım düz anlatım ve soru–cevap yöntemi. Şöyle diğer yöntemleri kullanmak için müfredatın biraz daha ya müfredat daraltılacak zaten ders saati yetmiyor. Müfredat daraltılsa tarih konusu zaten havada kalacak. Ders saatlerinin kesinlikle artırılması gerekiyor. En az bir Türkçe’ye verilen ders saatinin bence sosyal dersine de verilmesi gerekiyor. Evet ya! Yetiştiremiyorum, konuları yetiştiremiyorum. Konuları yetiştirebilmem için en çok benim anlatmam gerekiyor. Kılavuz kitaplar her ne kadar bana şu etkinliği yaptır dese de ben maalesef bu etkinlikleri yaptırmaya zaman bulamıyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Görüşülen öğretmenlerin anlattıklarına bakıldığında öğretmenlerin büyük bir kısmı derste genellikle düz anlatım ve soru - cevap yöntemini kullandıkları görülmüştür. Öğretmenler bunu, sosyal bilgiler ders saatinin yetersiz olduğu, konuları yetiştirmeme kaygısı taşıdıkları ve sınıfların kalabalık olması gibi nedenlerle açıkladığı görülmüştü. Araştırmada elde edilen bu bulgu ile Kurtulgan ve Köstüklü'nün, (2010), "İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde, Öğretmen Ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında elde ettiği, öğretmenlerin düz anlatım, soru-cevap, tartışma metot ve etkinliklerine daha fazla ihtiyaç duydukları ve kullandıkları görülmektedir. Öte yandan alan gezileri, benzetişim, örnek olay metotlarını yeterince kullanmadıkları görülmektedir." bulgunun örtüştüğü söylenebilir. Öğretmenlerin az bir kısmı derslerinde farklı yöntem ve teknikler kullandığı görülmüştür.

4.8. 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler,Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.). Sorusu ile ilgili görüşler.

7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan Tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler, Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.). Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4. gösterilmiştir.

Tablo 4.8

“7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler,Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.)” sorusu ile ilgili görüşler.

7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler, Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.).

Öğretmen görüşleri	f
a) Ağrı il merkezi tarihi eser bakımından zengin bir yer değil, ondan dolayı merkezde bundan faydalanamıyoruz.	20
b) İlçelerde gidilecek tarihi eser var ama gezi düzenlemek için maddi imkanlar yeterli değil.	18
d) Çevrede yararlanabileceğimiz tarihi kişilik ve yaşlı yok.	15
c) Tarihi yerlere geziler düzenlemek için gerekli izin işlemleri konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.	8
g) Ağrıda herhangi bir müze yok.	6
e) İklim şartları el vermemektedir.	2
f) Çocukları götürecek zaman yok.	2

Tablo 4.8’ e bakıldığında görüşülen öğretmenlerin bütünü yani 20’ si de Ağrı il merkezinin tarihi eser bakımından zengin bir yer olmadığı ve ondan dolayı merkezde bundan faydalanamadıklarını dile getirmiştir. 18 kişi ilçelerde gidilecek tarihi eserin var olduğunu ama gezi düzenlemek için maddi imkanların yeterli olmadığı dile getirirken 8 kişi de tarihi yerlere geziler düzenlemek için gerekli izin işlemleri konusunda sıkıntılar yaşadıklarını söylemişlerdir. 15 kişi çevrede yararlanabileceği tarihi kişiliklerin ve yaşlıların olmadığını, 6 kişi gezilecek müzenin olmadığını, 2 kişide iklim şartlarının el vermediğini ve zamanlarının olmadığını dile getirmişlerdir.

Konu ile ilgili olarak (G₂) “Çevremizde bir Doğubayazıt'ta İshak Paşa Sarayı var ama gidip ziyaret edemedik veya yakın çevrede Erzurum'da işte Bitlis'te gidip görülecek yerler var ama gidemiyoruz hem bunun altında maddi imkansızlıklar yatıyor hem de gittiğimiz zaman ki süreçte bizim derslerden geri kalmamız öğrenciler açısından veliler açısından problem çıkarabiliyor. Ama çevremizde yaşayan yaşlılara vs. bunlarla alakalı sorularda çok fazla bir araya da gelemedik. Yani tarihi kişilikler yok denecek şekilde. Yine yaşlılardan çok fazla yararlanmadık açıkçası. Okulun bulunduğu çevrede tarihi eser yok, bu bölgede yok.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₉) “Ne yazık ki bizim bölgemizde bu sıkıntıdır. Nasıl sıkıntıdır, işte gerek müzelerin olmayışı gerek arkeolojik çalışmalarla birlikte arkeolojik müzelerin olmayışı, Tarihi kişilikleri bölgede bulamayışımız hakikaten bizi etkilemektedir. Yani bu bağlamda herhangi bir çalışmamız söz konusu değildir. Bununla birlikte çevrede bulunan tarihi eserler tarihi güzellikler mevcuttur fakat gerekli izin ve bürokratik işlemler bağlamında bizim önümüzü kesmektedir. Yolumuzu kesiyor neden kesiyor çünkü il dışına çıkmamız için ilçeye gitmemiz için ciddi anlamda bir izin çıkartılması gerekiyor. Öğrencilerin bu sefer sorumluluğunu almak lazım, velilerin izin vermeyişleri bu bağlamda ne yazık ki yeteri derecede gidemiyor, uğraşamıyoruz.” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₁₅) “Şimdi bu sorunun çevresel olanaklar olduğu için mahallemizle de ilgili olduğunu söylemek zorundayım ki yaşadığımız bölgenin de kış şartları işte coğrafi koşullar, bazı şeyleri kısıtlıyor. Okulumuzun da çok şehrin merkezinde olmaması okulumuzun mahallesindeki ne bileyim bir kapalı toplum olmasından dolayı çok fazla gerek kış aylarında günlerin kısalığı gerek havaların olumsuz koşulları işte kar, buzlanma gibi bu nedenlerden dolayı çok fazla çok fazla kişilerle canlı tanık olarak görüşme imkanımız yok. Bunun dışında diğer bir şey çevresel olanaklarından müzeler, tarihi eserlerin sergilendiği yerlere de ki siz de takdir edersiniz ben de bilmiyorum Ağrı'da üçüncü yılın bir müze varsa da bilmiyorum yoksa da varsa da herhalde yok diye biliyorum ben de zaten. Bunun dışında tarihi eser olarak Doğubayazıt'ta bildiğimiz İshak Paşa Sarayı işte yine başka buna benzer yine manevi olarak Hani Baba Türbesi var diye biliyorum ama bunlarında mesafe

olarak çocukların hepsini getirebilmemiz, yolculuk esnasında sıkıntılar izin alma işte velilerin bu konudaki etkisi bizi kısıtlıyor. Bunun yanında imkanlar ölçüsünde işte biz şehrimizdeki olan var olan tarihi yapılar ki kısıtlı zaten birkaç taneyi geçmiyor. Çünkü siz de branşınız gereği biliyorsunuz hocam hem Anadolu Selçuklu Devleti'nin hem Osmanlı Devleti'nin çok aşırı bir şekilde yani daha çok Erzurum civarında değil mi Diyarbakır Mardin civarında daha çok eserler bırakırken Ağrı'da il ve ilçe koşulları olarak çok tarihi eserlerin olmadığını ama daha çok Ermeni ve Ruslara ait eserlerin kiliselerin çeşitli şeylerin olduğunu görüyoruz. Kullanamıyoruz hocam yani şimdi eğitimde esneklik ilkesi var. Biz de biliyoruz yani yaşadığımız çevreyi göre koşullara göre bazı hedefler ve kazanımlar esnekleştirilerek verilir öğrenciye ama bizde de olmadığı için bunların bir müzemizin veyahut ders saatimizin zaten derslerimizi yetiştiremiyoruz. Vereceğimiz temel şeyleri veremiyoruz ki öğrenciyi bir de müzeye götürelim direkt şeyler anlatalım bunlar bizi kısıtlıyor, hocam.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğretmenlerin anlattıklarına bakıldığına Ağrı ili merkezinde tarih dersi ile ilgili öğrencileri götürüp gezdirecekleri tarihi yerlerin ve müzelerin kısıtlı olduğu ve ilçe veya çevre illerde bulunan tarihi yerlere de maddi imkansızlıklar, izin alamama ve iklim koşulları gibi olumsuz koşullardan dolayı gidilemediği görülmüştür. Yine çevrelerinde ulaşabilecekleri tarihi kişilik ve yaşlılarında olmadığı anlaşılmıştır.

4.9. 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programında Tarih konularının Öğretimine yönelik önerileriniz nelerdir? Sorusu ile ilgili görüşler.

7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programında Tarih konularının Öğretimine yönelik önerileriniz nelerdir? Sorusuna Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 4.9' da gösterilmiştir.

Tablo 4.9

“7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programında Tarih konularının Öğretimine yönelik önerileriniz nelerdir?” sorusu ile ilgili görüşler.

Öğretmen görüşleri	f
a) Okullarda okutulan sosyal bilgiler dersinin haftalık ders saati artırılmalıdır.	18
b) Tarihi yerlere yapılan gezi gözlem gibi faaliyetler için Milli Eğitim Bakanlığı veya il müdürlükleri çeşitli projeler geliştirmeli veya okullar bünyesinde yapılan bu tür faaliyetleri desteklemelidir.	16
c) 7 sınıf sosyal bilgiler dersinde tarih konularında konular arasında bağlantı kurularak, kronolojik sıralamaya dikkat edilmelidir	13
d) Ders kitabı konular arasında bağlantı sağlanacak şekilde görseller, haritalar bakımından zenginleştirilerek çekici ve cazip hale getirilerek hazırlanmalıdır.	11
e) Kazanımlar sadeleştirilmeli ve konu yoğunluğu azaltılmalıdır.	8
f) Harita ve görseller artırılarak konular daha çekici hale getirilmelidir.	7
g) Okulların, tarih konularının öğretiminde derslere yardımcı araç-gereç eksiklikleri tamamlanmalıdır.	7
h) Okullarda sosyal bilgiler sınıfı ve sosyal bilgiler laboratuvar gibi uygulamalar olmalıdır.	2

Tablo 4.9'a baktığımızda görüşmeye katılan öğretmenlerin konu ile ilgili görüş ve önerilerine baktığımız zaman 18 kişi, ders saatlerinin artırılması gerektiğini söylerken 16 kişi, tarihi yerlere yapılan gezi gözlem gibi faaliyetler için Milli Eğitim Bakanlığı veya il müdürlükleri çeşitli projeler geliştirmesini veya okullar bünyesinde yapılan bu tür faaliyetleri desteklemesi gerektiğini söylemişlerdir. Öğretmenlerin 13'ü ise 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde tarih konularında konular arasında bağlantı kurularak, kronolojik sıralamaya dikkat edilmelidir şeklinde görüş

bildirmişlerdir. 11 öğretmen ise ders kitabının konular arasında bağlantı sağlanacak şekilde görseller, haritalar bakımından zenginleştirilerek, çekici ve cazip hale getirilerek hazırlanmalıdır şeklinde görüş bildirmiştir. Bunların yanında öğretmenlerden 8'i kazanımların sadeleştirilmesi ve konu yoğunluğunun azaltılması gerektiğini dile getirirken 7'si harita ve görsellerin artırılması, konuların daha çekici hale getirilmesi ve okulların, tarih konularının öğretiminde derslere yardımcı araç-gereç eksikliklerinin tamamlanması 2 öğretmen de okullarda sosyal bilgiler sınıfı ve sosyal bilgiler laboratuvar gibi uygulamaların olası gerektiği üzerinde durmuştur.

Konu ile ilgili olarak (G₂) *“Benim ilk önerim kazanımların biraz daha sadeleştirilip azaltılmasından yana, yine konu bütünlüğü, kronolojik sıralamaya bunlara dikkat edilerek, biraz daha görselliğin artırıldığı, işte haritaların artırıldığı, çocukları, öğrencilerin dikkatini artırabilecek, ilgisini çekebilecek materyallere yer verilmesi gerekir. Yine bunun dışında yaşayan tarih demeye çalıştığımız olay, yani çocuklara tarih bilincinin kazandırılması için ilkokulda ve aileden başlayacak bir süreçte çocukların bu bilgilerini, bu ihtiyaçlarını gidermesi lazım. Yani bir Sarıkamış'ta her yıl bir tane etkinlik oluyor hiç olmasa sadece Gençlik ve Spor Bakanlığı değil aynı zamanda milli eğitim her okulda belli bir sayıda öğrenci belirleyerek bu etkinliğe katılması, yine aynı şekilde Çanakkale'ye düzenli olarak ilimizden her okuldan belli bir sayıda öğrenci belirlenerek katılması gerekir. Böyle bir çalışma yapılırsa çocukların tarihe olan ilgisi de artacaktır. Gezi yapılması, yani çocuk yaşadığını, yani gördüğünü daha iyi kavrar. Yakın çevresindekiler olabilir. Yani yakın Doğubayazıt'a gidilebilir. Bitlis'e gidilebilir. Erzurum'a gidilebilir. Van'a gidilebilir. Yakın çevreden başlayarak biraz ha halkayı gittikçe genişletmek lazım yani mesela çocuklar sadece Doğubayazıt'ta ki İshak paşa sarayını biliyor. Bitlis'te, Van'da, Erzurum'da hangi tarihi eserin, hangi kültürel tarihi eserlerin olduğunun farkında değil. Çünkü gidip görmemiş çocuk. Milli eğitim olarak böyle bir çalışma yapılırsa öğrencilerin de gelişeceğine inanıyorum. Yine her okulun inşallah eğitim araç-gereçleri noktasında daha da güçlendirilmesi lazım, en azından okullarda çocukların harita, yine bununla beraber projeksiyon cihazlar veya Fatih Projesi kapsamındaki eksikliklerin giderilmesi biraz daha bu konularda dikkat edilmesi lazım, araç-gereçler de artırılırsa öğrencilerinde bilgileri artırılabilecektir.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

(G9) “Şimdi özellikle müfredatta verilen kazanım ile içerik birbirini tutacaktır. Yani kazanımı geniş tutarak veya kazanımı dar tutarak gerisini öğretmene bırakmak burada yanlıştır. Öğretmen şahsen ne vermelidir. Kazanımda o yer alacaktır. Yani öğrenci işte kazanımda kurtuluş Osmanlı devletinin kuruluş dönemini bilirden ziyade padişahları kalem kalem alsa kazanımlar içerisinde öncelikle bunun olması gerekmektedir. Bu birinci özelliğimiz. İkincisi yıllarca söylemiş olduğum ve sizin gibi değerli arkadaşlar size geldikleri zaman sohbet ettiğimiz zaman her zaman not düştüğümüz 7. sınıf üçüncü ünitesi hakikaten bizi ki bu diğer sınıflarında bazı ünitesi bu şekildedir. Zaman kısmında bizi zorlamaktadır. Tabii kazanım ile içeriğin birbirini tutmayışı o ayrı bir boyut onu söyledik. Bir ikincisi zaman kısmında yetiştirebilelim, götürebilelim düşüncesi ile zaman ciddi anlamda bizi sıkıntıya sokmaktadır. Neden sıkıntıya sokmaktadır? Hani farklı bir üniteden biraz alalım işte biraz daha esnetelim iki ayda biteceğine üç ay sonra bitsin lakin kurumsal denemeler yapıldığı için bizim okulumuzda bu sefer denemeyi hazırlayan kurumlar müfredat programına göre hazırladıkları için o zamana göre 7. sınıfın üçüncü ünitesi şubat başlarında bitmelidir düşüncesi ile müfredatta yer almışsa örneğin kazanım olarak bunu değerlendirdiğimiz zaman bu sefer de yayın evleri buna göre deneme hazırlıyorlar, buna göre soru serpiştiriyorlar. Bu bizim elimizi kolumuzu bağıyor, bu sefer öğrenci biz bunu görmedik işlemedik haklı olarak çünkü onu işleyebilmemiz için ciddi anlamda onu çok iyi bir şekilde donanımlı bir şekilde vermemiz gerekmektedir. Yoksa alt yapısını hazırlamadan zemini hazırlamadan üstün körü verdiğimiz zaman ne yazık ki kıymeti kalmayacaktır bu tarih ünitesinin. Temel faktör kazanım ve içeriğin birbirini tutması, iki zaman açısından sıkıntılı olması. Konular çok yoğun biz Osmanlı Devletini öğretiyoruz tabi onun öncesi beylikler, Anadolu Selçuklu Devleti, İkinci Beylikler, hadi bir kenara bıraktık başlı başına bir derstir esasen. Osmanlı Tarihi, bir derstir. Osmanlı Tarihini bir üniteye sığdırmak bence büyük bir hatadır. Çok yoğundur çünkü. Siz Osmanlı kültür medeniyetini, padişahları, dönemleri, çatışmaları, fetihleri kalkıp da bir üniteye sığdırıp iki ay içerisinde vermeye kalkışırsanız bu amacına ulaşmamış bir ünite olacaktır. Yoğunluktan kaynaklı olarak. Kesinlikle milli eğitimin bu bağlamda özellikle tarihi öğretmesi babında yani birçok proje üretmesi gerekmektedir. Artık gezici müzeleri mi olur veya gezici çünkü her yerde sinema etkinlikleri olmayacaktır veyahut da

gezici sinemalar mı olur artık bunu hayata geçirmesi gerekmektedir. Yoksa dediğim gibi sadece sınıfa girip soyut bir şekilde dersi anlatı ki tarih dersi anlatıyoruz herkesin burada ilgi duymayacağı belki de soyut anlatıma, üstünkörü anlattığın zaman bundan bahsediyoruz, bundan dolayı milli eğitimin en yakın zamanda ciddi anlamda hani bu ünitenin ki ecdadı anlatıyoruz diyelim tarihi anlatıyoruz sonuçta eskiyi anlatıyoruz bunun daha kalıcı hale gelmesi için muhakkak projeler üretmesi gerekmektedir ve yoğun olmaktan ziyade zamanı geniş ve sade bir ünite haline getirmesi gerekmektedir” şeklinde görüş bildirmiştir.

(G₁₇) “Şunu söyleyeyim şimdi öncelikle ben ders kitabından başlamak istiyorum. Ders kitabı eğitim öğretimin günümüz şartlarında temel malzemesi. Ders kitabı hazırlanırken yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabı hazırlanırken konular arasında bütünlüğü sağlanmasını öneririm. Hani konular arasında bir bütünlük olsun özellikle öğrencinin seviyesinin üstünde olan konuların kitaptan ayıklanmasını isterim. Çünkü bu konuları öğrenciye aktarma süreci hem çok zor hem de hani öğrencinin buna ihtiyacı olacağına sanmıyorum. Özellikle bu konular biraz kazanım sayısı azaltılabilir. Tarih konularında özellikle sadeleştirilmesi yapılabilir. Bir diğer unsur ders kitabındaki görsel materyaller, özellikle bir tarih konusu verilirken ders kitabı, o konuyla ilgili olan bir görsel materyal ile ilişkilendirilebilir. Özellikle verilen görsel materyallerin de hani teknoloji çağındayız o fotoğrafların bir şekilde renklendirilmesi ve öğrenciye cazip hale getirilmesini isterim. Ders kitabında bir diğer unsur ders kitabında verilecek olan başlıkların dikkat çekici olmasını isterim. Yani öğrencinin o başlı okuduğu zaman konuya bir ilgisini uyanması lazım, ders kitabının hani ders kitabı ile ilgili özet olarak şunu söyleyeyim ders kitabının bir albenisi olmalıdır. Öğrenci ders kitabı cazip hale getirilmelidir. Yoksa yazılarla ders kitaplarının doldurup öğrencinin o yazılar içerisinde hapsedilmenin bir anlamı olmadığını düşünüyorum. Geri kalan hani ders kitabı dışında önerim özellikle internet bağlantısının gelmesini bir an önce istiyorum ve şunu söylemek istiyorum, ders saati sıkıntısı yaşadığımız için ders saatinin ya artırılmasını ya da konuların azaltılmasını istiyorum. Eğer ders saati artırılmayacaksa konular sadeleştirmelidir. Çünkü ders saati yetersiz kalıyor. Hani konu yetiştirmekte mümkün değil. Hani yetişemiyoruz. Çevresel olarak da okulumuzun baktığımız zaman hani bence artık ortaokullarda bina sıkıntısı olmamalı, her öğretmen için hani bir sınıf olmalı bizim

de bir sosyal bilgiler sınıfımız olmalı ve bu şartlar bir an önce geliştirilmelidir. Sınıfların mevcudu biraz daha azaltılmalı ve sınıflar biraz daha hani genişletebileceğini düşünüyorum. Hani bunun oldukça faydalı olacağını düşünüyorum. Özellikle şunu söylemek istiyorum bir diğer unsur ise ders kitaplarında ders kitaplarında özellikle son bölümde verilen “sözlük bölümünün” kavramsal olarak zenginleştirilmesini öneririm. Çünkü öğrenci ders kitabında gördüğü bir kavramı hemen sözlüğe, o an elinde bir Türkçe veya bir tarih sözlük olamayabilir ama tarih kitabı sosyal bilgiler kitabının arkasındaki sözlük bölümü ile bu zenginleştirilebilir. Son önerim ise Avrupa'da kullanılan ders kitabı müfredatında ders kitabının sonuna tarih ve coğrafya atlaslarının eklenmesini düşünüyorum. Gezi gözlem ilgili şu, hani her okulun bir bütçesi olmalı hani okul şu liselerde sistem çok güzel işliyor. Bakanlıktan bütçe direkt liseye gönderiliyor ama ilköğretimlerin bütçesi milli eğitimde, milli eğitimde olduğu için de biz herhangi bir milli eğitimde maddi olarak talep ettiğimiz zaman geri dönütünü bütçe yok şeklinde bir dönüt alıyoruz. Hani bu bütçeye bu maddi imkanlar sağlanırsa örneğin hani bu çevremizdeki İshak Paşa Sarayı'na ziyarete gidilebilir mesela Çanakkale yedinci sınıf son ünitesinde işlenen bu cepheler anlatılırken Osmanlı son döneminde hani şeye gidilebilir Sarıkamış'a yakın çevremizde gidilebilir. Bu tarz geziler yapılabilir. Ama bu tarz gezilerin yapılabilmesi için de milli eğitim bu bütçeleri bakanlığın okula verilmesi gerekiyor. Hani bütçeler bakanlıktan milli eğitime geliyor, milli eğitimden de biz bu bütçeleri ne yazık ki dönütünü alamıyoruz. Bu geziler yapıldığı zaman çok daha faydalı olacağını düşünüyorum. Teşekkür ederim hocam, hani ben teşekkür ediyorum inşallah hocam çalışmanızla yapacağınız çalışmayla ders kitapları özellikle o yedinci sınıf konularının daha geliştirilebileceğine inanıyorum. Bu konuda size teşekkür ediyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir.

BÖLÜM V

Bu bölümde öğretmenler ile yapılan görüşmelerin neticesinde elde edilen bulgulardan yola çıkılarak, “Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih konularının Öğretimine ilişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Ağrı İli Örneği)”, adlı çalışmanın sonuçlarına yer verilerek sonuçlarla ilgili çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuç, Tartışma

Bu bölümde görüşme sorularına öğretmenlerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde öncelikle öğretmenlerin çoğunun üzerinde hemfikir olduğu konu haftalık ders saatinin yetersiz olmasıdır. Sosyal bilgiler ders saatinin tarih konularının öğretiminde yeterli olmadığı öğretmenler için sorun olarak görülmüştür. Sosyal bilgiler haftalık ders saatinin az olması öğretmenleri birçok konuda olumsuz etkilediği görülmüştür. Ders saatinin yetersizliği konuları yetiştirememeye kaygısını ortaya çıkarmış, bu da derste farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasını kısıtlamıştır. Bu nedenle öğretmenlerin çoğu düz anlatım yöntemini tercih etmiştir. Bunlarla beraber haftalık ders saatinin az olması öğretmenlerin ders dışı etkinliklere zaman ayırmasını engellemektedir. Kavak (2006) “1998 Yılında Yürürlüğe Giren ilköğretim Sosyal Bilgiler Müfredatında Tarih Konularının İçerik Bakımından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Kavak (2006), sosyal bilgiler dersi müfredatına ayrılan ders saatinin yeterli olmaması öğretmenlerin konuları yetişmede zorlandıkları ve daha çok klasik yöntemlerle dersi anlattıkları sonucuna varmıştır. Yine Kan (2012), “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konularının İşlenişi Ve Tarihin Yaşamlarındaki Değeri İle İlgili Görüşleri” adlı çalışmasında ders saatinin az ve müfredatın yoğun olması farklı yöntem tekniklerin kullanılmasını engellediğini dile getirerek benzer sonuçlar elde etmiştir. Bir benzer sonuca Ünal (2012), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Kullandıkları Öğrenci Merkezli Yöntemlerle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar” adlı çalışmasında elde etmiştir. Ünal, Sosyal bilgiler öğretmenleri tarih konularını

anlatırken yaşadıkları zaman sıkıntısından dolayı farklı yöntem ve teknikler kullanmadıklarını bu sorunun öğretmenleri daha çok geleneksel yöntemlere yönelttiğini dile getirmiştir.

Aynı zamanda tarih konularının yoğun, öğrencilerin yabancılik çektiği kavramların fazla ve kazanım sayısının fazla olması önemli bir problem olarak görülmüştür. Bunun yanında tarih konularının soyut olması ve bu konuların öğrenci hazırbulunuşluğuna uygun olmaması da ulaşılan diğer sonuçlar arasına yer almıştır. Akmehtemtoğlu (2014) “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar” adlı yüksek lisans tezinde, konuların öğrencilere soyut geldiğini, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yeterli olmadığı ve ders saatinin yetersiz olduğunu dile getirerek aynı sonuçlara ulaşmıştır. Birbirlerini destekler nitelikte olan bu çalışmaların sonuçlarına bakıldığında sosyal bilgiler öğretim programı birtakım eksiklikler barındırmaktadır. Bu eksiklikler tarih konularının öğretiminde öğretmen ve öğrencilere çeşitli sorunlar yaşatmaktadır.

Araştırmada 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde geçen tarih konularının bir bütünlük taşımadığı görülmüştür. Konular birbirinden kopuk, bağlantısız bir şekilde verilmediği anlaşılmış aynı zamanda kronolojik sıralamaya dikkat edilmediği görülmüştür. Öğretmenlerin dersi işlerken bu konuda oldukça zorlandıkları, öğrencilerin anlamakta zorluk yaşadıkları görülmüştür. Bu problem görüşmenin birçok yerinde öğretmenlerin birçoğu tarafından dile getirilmiştir. Bu durumun öğrencilerin tarih konularını anlamakta, öğretmenlerin ise konuları anlatırken zorluk çekmesine neden olduğu sonucuna varılmıştır. Fettahoğlu'nun (2011),“7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında öğretmenlerin içerik ile ilgili olarak, konular arasında bütünlük olmadığını dile getirdiği sonucuna ulaştığı görülmüştür. Kavak (2006) “1998 Yılında Yürürlüğe Giren ilköğretim Sosyal Bilgiler Müfredatında Tarih Konularının içerik Bakımından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında araştırmayı destekler sonuçlara ulaşmıştır. Kavak, ünite başlığı ve alt başlıklar arasında konu bütünlüğü yoktur. 7 sınıf tarih üniteleri Osmanlı Tarihinin bütünlük içerisinde işlenmesi mümkün olmamaktadır, şeklinde sonuçlara ulaşmıştır.

Öğrenciler genel olarak tarih konularına gereken ilgiyi göstermemektedirler. Bu ilgisizliğin öncelikle öğretmenlerin anlatım yöntemlerine göre değiştiği görülmüştür. Geleneksel yöntemlere karşı öğrencilerin ilgisinin daha az olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında konular arasında bütünlüğün olmamasının yarattığı sorunlar da öğrencilerin ilgisi üzerinde olumsuz etki yarattığı ortaya görülmüştür. Öğrencilerin tarih konularına ilgilerinin az olmasında ulaşılan diğer sonuçlar; öğrencilerin tarih konularının yaşamlarında ne işlerine yarayacaklarını bilmemeleri, konuların yoğun ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması, öğrencilerde tarihe karşı merak duygusunun yetersizliği olarak değerlendirilmiştir. Akmeahmetoğlu'nun (2014) "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar" adlı çalışmasında şu benzer sonuçlara ulaşmıştır. Öğrencilerin derse gerekli ilgiyi gösteremedikleri, ayrıca dersten beklentilerinin ne olduğunu bilmedikleri, ders dinleme ve çalışma alışkanlıklarının oluşmadığını belirtmiştir.

Sosyal bilgiler ders kitabının gerek harita gerek diğer görsel öğeler bakımından eksik olması, konular arasında kronolojik sıralamaya uyulmaması, kitabın konuları karışık ve birbirinden kopuk alması, kitaptaki konuların kazanımları karşılamada eksik kalması ders kitabının yerli düzeyde olmadığı öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap veremediği anlaşılmıştır. Kitabın dil ve anlatım yönünden ise genel olarak uygun olduğu görülmüştür. Ünal (2012), "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Kullandıkları Öğrenci Merkezli Yöntemlerle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar" adlı çalışmasında sosyal bilgiler adlı ders kitabı ile ilgili şu sonuçlara ulaşmıştır: 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi için kullanılan ders kitaplarının yeterli bilgi ve görsellere sahip olmaması öğretmenleri farklı kaynaklara yönelttiği, ders kitabının öğrencilerin yaşına uygu ve öğrenciler için ilgi çekici olmadığı, bunda kitabın sosyal bilgiler dersindeki önemini, olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşmıştır. Akmeahmetoğlu (2014) "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar" adlı çalışmasında, ders kitaplarının yetersiz olduğu, öğrencilerin kaynak kitaplara yöneldiği, konuları yüzeysel bir şekilde ele aldığı gibi sonuçlar elde etmiştir. Sonuç olarak sosyal bilgiler ders kitabının yetersiz olduğu ve ihtiyaca tam olarak cevap veremediği anlaşılmıştır.

Özellikle 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında MEB'in Fatih Projesi kapsamında okullara dağıttığı etkileşimli tahtaların öğretmenler ve öğrenciler için ders araç-gereçleri konusundaki eksikliklerinin önemli bir bölümünü giderdiği ve etkileşimli tahtaların okullar için büyük bir avantaj olduğu, bu da eğitimde teknolojiden yararlanmanın önemini ortaya koymaktadır. Bunun yanında okuldan okula değişmek üzere, sınıf mevcutlarının artık eskisi gibi kalabalık olmadığı, çoğu okulda ortalama bir sınıf mevcudunun olduğu, genel olarak koşulların düzeldiği ortaya çıkmıştır. Yine de önemli bir oranda, okul koşullarının yetersiz olduğu derste kullanabilecekleri araç-gereçleri (haritalar, grafikler, numuneler, modeller vb.) bulma konusunda sıkıntıların yaşandığı, sınıf mevcutlarının kalabalık olduğu ve bu konularda problemlerin yaşandığı gibi sonuçlar da elde edilmiştir. Benzer sonuçlara Er ve Bayındır (2014) "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretimine İlişkin Öğretmen Unsuru İle Fiziki Koşullar Ve Materyal Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi" çalışmalarında elde ettikleri görülmüştür. Er ve Bayındır, okullarda öğretmenlerin kullanabileceği sesli ve görüntülü materyallerin yetersiz olduğu, okulun fiziksel koşullarının yeterli olmadığı gibi sonuçlar elde etmiştir. Aykaç (2007), "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim-Öğretim Programı'na Yönelik Öğretmen Görüşleri" adlı çalışmasında da benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Aykaç, öğretmenlerin yaşadığı önemli bir eksikliğin materyal, araç-gereç ve kaynak eksikliğinin olduğu ve bunun da zengin bir eğitim - öğretim ortamını kısıtladığı sonucunu elde etmiştir.

Öğretmenlerin genellikle düz anlatım ve soru cevap yöntemini kullandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin bu yöntemi tercih etmesinde, ders saatinin farklı yöntemler kullanmak için yeterli olmadığı, sınıfların kalabalık olmasının buna izin vermediği, materyal eksikliklerinden dolayı farklı yöntemler kullanamadıkları anlaşılmıştır. Derste genellikle düz anlatım yönteminin kullanılması öğretmenlerin okul imkanları ile ilgili problemlerden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin kısmen de olsa arada farklı yöntemler kullandığı elde edilen sonuçlar içerisinde yer almıştır. Kavak (2006) "1998 Yılında Yürürlüğe Giren ilköğretim Sosyal Bilgiler Müfredatında Tarih Konularının İçerik Bakımından Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında, okullarda öğrencilerin yararlanabilecekleri kütüphanelerin eksik olması, laboratuvar, spor salonu gibi alanların olmaması öğretim

yöntemlerini kısıtlamaktadır. Aynı zamanda sınıfların kalabalık olması, öğretmenlerin sınıf hakimiyetini zorlaştırdığı için öğretmenler genellikle sınıfa hakim olabileceği yöntemler kullandığını anlatarak benzer sonuçlara ortaya koymuştur.

Ağrı ili merkezinin tarihi eser bakımından zengin olmadığı bundan dolayı gezi gözlem gibi etkinliklerden fazla yararlanamadıkları görülmüş, Aynı zamanda İlçelerde gidilecek tarihi eserlerin var olduğu ancak maddi imkanların buna el vermediği, izinler yani bürokratik işlemler konusunda sıkıntıların yaşandığı, zaman problemi yaşadıkları görülmüş. Bu nedenlerden dolayı öğretmenlerin gezi, gözlem vb ders dışı etkinlikleri fazla kullanamadıkları sonucuna varılmıştır. Tarihi kişilikler ve yaşlılar konusunda ise çevrelerinde bu olanaklara sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Atbaşı (2007),“İlköğretim II. Kademe (6. Ve 7. Sınıfta) Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretimi Ve Öğretiminde Yaşanan Güçlükler” adlı araştırmasında sosyal bilgilerde gezi-gözlem ve incelemelere gibi etkinliklere fazla yer verilmemesinin en önemli sebebi bürokratik engeller olduğunu belirterek sonucu desteklemiştir. Yine Kurtulgan ve Köstüklü (2010), “İlköğretim II Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde, Öğretmen Ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi” çalışmasında devlet kurumlarının imkanları yeteri kadar seferber edemedikleri, yükümlülüklerini yerine getiremedikleri dile getirerek benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Dokuzuncu soruda ise öğretmenlerin konu ile ilgili görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Öğretmenler konu ile ilgili olarak, okullarda okutulan sosyal bilgiler dersinin haftalık ders saatinin artırılması, tarihi yerlere yapılacak gezi gözlem gibi faaliyetler için Milli Eğitim Bakanlığı veya il müdürlüklerinin çeşitli projeler geliştirmesi veya okullar bünyesinde yapılan bu tür faaliyetleri desteklemesi, 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde tarih konularında konular arasında bağlantı kurularak, kronolojik sıralamaya dikkat edilmesi, ders kitabının konular arasında bağlantı sağlanacak şekilde görseller haritalar bakımından zenginleştirilerek, çekici ve cazip hale getirilerek hazırlanması, kazanımların sadeleştirilmesi, ve konu yoğunluğunun azaltılması,harita ve görseller arttırılarak konuların daha çekici hale getirilmesi, okulların, tarih konularının öğretiminde derslere yardımcı araç-gereç eksikliklerini

tamamlanması ve okullarda sosyal bilgiler sınıfı ve sosyal bilgiler laboratuvar gibi uygulamaların olması gibi öneriler de bulunmuşlardır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak şu önerilerde bulunulabilir:

1) 7.Sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih konuları birbirini tamamlayan, konudan konuya atlamadan, belli bir kronolojik düzen içerisinde ve bir bütünlük arz edecek şekilde verilmelidir.

2) Sosyal bilgiler müfredatında yer alan konuların daha zengin yöntem ve tekniklerle işlenmesi ve konuların zamanında bitirilmesi için sosyal bilgiler ders saatinin artırılması gerekmektedir. Ders saatinin artırılması öğretmen ve öğrenci açısından daha rahat bir öğrenme ortamı sağlayacaktır.

3) Konular öğrenci hazırbulunuşluğu dikkate alınarak, gelişim dönemlerine göre biraz daha somut anlatımlara ağırlık verilerek öğrenci seviyesine daha uygun hale getirilebilir.

4) Öğretmenler derslerde tekdüze anlatım yöntemleri yerine daha zengin yöntem ve teknikleri kullanarak tarih konularının öğretimini öğrenciler açısından daha verimli hale getirebilirler. Bunun yapılabilmesi içinde sosyal bilgiler ders saatinin artırılması gerekmektedir.

5) Sınıf mevcutlarının azaltılması ve konu yoğunluklarının sadeleştirilmesi, farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması öğrencilerin derse karşı olan ilgilerini daha da artırabilir.

6) Sosyal bilgiler ders kitabı konulara göre harita ve görseller bakımından zenginleştirilebilir. Konular kazanımları karşılayacak şekilde verilmeli eksik ya da fazla ayrıntılara dikkat edilmelidir. Kitaptaki tarih konuları birbirleri ile bağlantılı ve bir bütün halinde verilmelidir.

7)) Öğretmenlerin okullarda Fatih Projesi kapsamında bu sene uygulanan ve kullanılmaya başlanan etkileşimli tahtaları aktif bir şekilde kullanmaları derste araç ve gereç eksikliklerini önemli bir oranda karşılayabilir. Aynı zamanda öğretmenler

derste tarih konularını işlerken uygulamak istedikleri fakat daha önce bahsedilen sebeplerden dolayı yapamadıkları farklı yöntem ve teknikleri etkileşimli tahtaları etkin kullanarak bu eksiklikleri giderebilirler. Bunlar, sanal müzeler, videolar, sanal geziler vb. yöntemler olabilir.

8) ğrencilere birinci elden yaşantılar sağlamak adına yakın çevredeki tarihi mekanlara geziler düzenleyebilmek için öğretmenlere, gerek bakanlık gerek il Milli Eğitim Müdürlükleri gerekli izin, araç, para vb. destekler sunarak bu gezileri teşvik edebilir.

9) ğretmenler tarih nedir, tarihin önemi, yaşamımızdaki yeri gibi konularda öğrenciyi aydınlatabilir. İyi bir tarih bilinci merak uyandırabilir.

KAYNAKÇA

- Ata, B. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. C. Öztürk (Ed.), ss.71-83. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ata, B.(1999). Sosyal Bilgiler Ünitesi Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler. Refik Turan, Hakan Akdağ, Ali Murat Sümbül (Ed.), “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1*, ss.25-42, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Atbaşı, C. (2007). *İlköğretim II. kademe (6. ve 7. sınıfta) sosyal bilgiler dersinin öğretimi ve öğretiminde yaşanan güçlükler (Aksaray örneği)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Konya
- Akçay, N. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim-Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, c.6, S.22, ss.46-73.
- Akyüz, Y. (2001). *Türk Eğitim Tarihi*, İstanbul: Alfa yayınları.
- Barth, J. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: YÖK Yayınları.
- Başaran, Z. (2006). *Demokratik Yaşamın Gelişmesinde Sosyal Bilgiler Dersinin Rolü Ve Önemi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Erzurum.
- Baymur, F. (1941). *Tarih Öğretimi*, Ankara.
- Biçer, B. (2008). *Tarihe Giriş*, İstanbul: Dem Yayınları.
- Bulut, B. (2011). “*İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Konuların Tarih Bilinci Oluşturmadaki Etkililiğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*”, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

- Büyükkarcı, S. (2003). *İstanbul Ermeni Okulları*, Konya: Dizgi Ofset.
- Deveci, H. (2003). *Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse ilişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Dilek, D. (2002). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dilek, D. (2007). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*, Ankara: Nobel Yayınevi. .
- Doğanay, A.(2005). *Sosyal Bilgiler Öğretimi, Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Öztürk, C, Dilek, D. (Ed.), Akara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dönmez, C. ve Yeşilbursa, C.C. (2014). *Ortaokul Öğrencilerinin Tarih Algısı, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, c.34, S.3, ss.415-436*.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Akım Yayınları, Ankara.
- Er, A.R. ve Bayındır, N. (2014). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretimine İlişkin Öğretmen Unsuru İle Fiziki Koşullar ve Materyal Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi*, Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi. S.1, ss.88-103.
- Erdoğan, N. (2007). *İlk öğretim Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Resimlendirilmiş Öykülerin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Gelişimine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Evans, R. W. (Aktaran, Kan, 2010). *A.B.D Ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi*, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, c.30, S.2, ss. 663-672.
- Fettahoğlu, B. (2011). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi Nitel Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

- Günden, S. (1995). *Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış*. Meral ÇİLELİ (Ed.), İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları, (ss.22-33). Ankara: Türk Eğitim Derneği 13. Eğitim Toplantısı.
- Kan, Ç. (2010). *A.B.D ve Türkiye 'de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi*, GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, c. 30, S. 2, ss.663-672.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara : Nobel Basımevi.
- Kavak, B. (2006). *1998 Yılında Yürürlüğe Giren ilköğretim Sosyal Bilgiler Müfredatında Tarih Konularının içerik Bakımından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kaya, R. ve Güven, A. (2010). *İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri*, 1. Uluslararası Tarih Sempozyumu, Ankara.
- Kaymakçı, S. (2009). *Yeni sosyal bilgiler programı neler getirdi*.<http://www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2009/5/83.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.12.2015).
- Keleş, H. ve Kiriş, A. (2006). *Bir Osmanlı Tarihçisi Olan Ali Reşat 'ın Hayatı, Eğitimciliği ve Tarih Öğretimi ile ilgili Görüşleri*, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Dergisi, Sayı, S14, ss.571-586,
- KıCIR, K. (2006). *Sosyal Bilgiler Dersinde 7. Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğrenme Beceri Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kısakürek, M. A. (1987). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Özer, B. (Ed.), Eskişehir:Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Kozoner, Ç. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının ilköğretim ikinci Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği)*.Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kurtulgan, K. ve Köstüklü N. (2010). *İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, S.29, ss. 173-196.
- Kütükoğlu, Mübahat, S. (1997). *Tarih Araştırmalarında Usul*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul.
- Martorella, P., Beal, C. M. ve Bolick, C. M. (Aktaran, Kan, Ç. 2010). *A.B.D Ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi*, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, S 30, ss2.
- MEB. (2005). *Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Baskı)*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB, (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6–7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)*, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB, Yetiştirici ve Tamamlayıcı Sınıflar ve Kurs Yönergesi, Tebliğler Dergisi Ocak 1994/2398, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2398_0.html
- Nalçacı, A. (2001). *Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Sosyal Bilgiler Programındaki Değişmelerin Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi, Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler arası Bir Bakış*, (3.Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, C ve Dilek, D. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Öztürk, C. (2006). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler arası Bir Bakış, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*, C. Öztürk, (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss.21-50.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, M. (2010). *Tarih Felsefesi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayıncılık.
- Özçelik, İ. (1996). *Tarih Öğretiminde Yöntem ve Teknikler*, Ankara.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma Ve Değerlendirme Yöntemleri*, Bütün, M. ve Demir, B., (çev,Ed.), Ankara: Pegem A. Yayınevi.
- Pehlivan H. (2006). *Eğitimde Temel Kavramlar*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Polat, F. (2006). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaştıkları Sorunlar-Afyon ili Örneği*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Safran, M. (2014). *Tarih Nasıl Öğretilir. Öğretmenler İçin Özel Öğretim Yöntemleri*. İstanbul : Yeni İnsan Yayınları.
- Sagay, N. (2007). *İlköğretim II Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretimi Problemler-Öneriler*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Salik, G. (2007). *Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Stearns, P. N. (2009). *Neden tarih öğreniyoruz.* (çeviri Erkan Dinç), *Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 21, ss.118-127.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: AnıYayıncılık.
- Sönmez, V. (2000). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı yayınları.

- Sözer, E. (1998). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayınları.
- Şimşek, A. (2002). *İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Hikaye Anlatım Yönteminin Etkililiği*, KKTC'nin Başkenti Lefkoşa'da bulunan Yakan Doğu Üniversitesinin düzenlediği, XI. Eğitim Bilimleri Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB). (2005), *Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Tay, B. Ve Öcal, A. (2008). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılığı.
- Tebliğler Dergisi. (1998). *İlköğretim Okulları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı* Ankara: MEB , (531-568). c 2487, ss.(531-568).
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2011). *Sosyal Bilgiler Disiplininde Tarihin Yeri ve Önemi*. İçinde: Refik Turan ve Kadir Ulusoy , (Ed), *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, Ankara: Maya Akademi Yayınları. ss.138-155.
- Ulusoy, K. (2009). *Yenilenen Sosyal Bilgiler Programında Tarih Öğretimi, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar I*, R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ , (Ed.), ss.299-321, Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, S. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretiminde Kullandıkları Öğrenci Merkezli Yöntemlerle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar*, Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yapıcı, G. (2006). *Dört Kültürde Tarih Öğretimi Yaklaşımı: İngiltere, Fransa, İsviçre ve Türkiye Örnekleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yazıcı, K. (2009). *Yeni Zelanda Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Bu Programın Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Karşılaştırılması*, (Sayı 22), Konya: S. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilgilerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yücel, Y. ve Yediyıldız, B. (1990). *Tarih ve Kültür Unsurlar Üzerine Genel Görüşmeler*. Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/dosya/6 (15.12.2015).

EKLER

5.4.1. VALİLİK İZİN BELGESİ.....	84
5.4.2. TEZ ÖNERİ FORMU BELGESİ.....	85
5.4.3. GÖRÜŞME FORMU.....	86
5.4.4. GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI.....	88
5.4.5. GÖRÜŞME TAKVİMİ.....	92
5.4.6. ÖZGEÇMİŞ.....	93

5.4.1. VALİLİK İZİN BELGESİ

T.C.
AĞRI VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 68513552-100-E.13315548
Konu: Anket Çalışması İzin Talebi.

24/12/2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : İbrahim Çeçen Üniversitesi Rektörlüğü, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 11.12.2015 tarih ve 28814003-302.08.01/19613 sayılı yazısı.

İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Tahsin DOĞAN "Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Geçen Tarih Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri" konulu yüksek lisans tez çalışmasını kapsamında anket çalışmalarını müdürlüğümüze bağlı Ortaokullarda yapmak istediği ilgi yazı ile bildirilmiştir.

İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Tahsin DOĞAN "Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Geçen Tarih Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri" konulu yüksek lisans tez çalışmasını müdürlüğümüze bağlı ortaokullarda eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak çalışması sonucunda hazırlanmış olduğu bilgilerin bir suretini basılı veya dijital ortamda, müdürlüğümüze teslim etmek koşulu ile uygulaması Müdürlüğümüze uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Hatem DURSUN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
24/12/2015

Sedat İNCİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Eki : İlgi Yazı ve Ekleri.

AĞRI MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Kağızman Cad. Ağrı
<http://agri.meb.gov.tr>
egitimogretim04@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Şenol DEMİR (Şef)
Tel : (0 472) 280 94 37
Faks: (0 472) 280 94 50 Atatürk Blv.

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden d8c8-5114-34b9-b592-815d koda ile teyit edilebilir.

5.4.2. TEZ ÖNERİ FORMU BELGESİ

	T.C. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ YÖNETİM KURULU KARARLARI	
---	--	---

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NUMARASI
01.12.2015	43	2015-43/05

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Enstitü Yönetim Kurulu Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ başkanlığında saat 11:00'de toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

TOPLANTIYA KATILANLAR

Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ	Müdür
Prof. Dr. Abdullah KAPLAN	Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU	Müdür Yardımcısı
Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR	Üye
Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ	Üye
Yrd. Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT	Üye

KARAR NU. 2015-43/05: 23.11.2015 tarih ve 29315040-302.14.04 sayılı Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünden alınan İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Tasin DOĞAN'ın tez önerisi görüşüldü.

Buna göre; Yrd. Doç. Dr. Sefa YILDIRIM yönetiminde İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı ortak yüksek lisans öğrencisi Tasin DOĞAN'ın "Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilimler Dersinde Geçen Tarih Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Ağrı İli Örneği)" isimli yüksek lisans tez önerisi başlığının "Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilimler Dersinde Tarih Konularının Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi" şeklinde değiştirilmesinin uygun olduğuna ve Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne bildirilmesine oy birliği ile karar verildi.

5.4.3. GÖRÜŞME FORMU

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma konusu: Ortaokul 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih konularının Öğretimine ilişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Ağrı İli Örneği)

Araştırma Okulu: .....Görüşmeci:.....

Tarih:.....Görüşülenin: Adı-Soyadı:..... Saatler:
Başlama.....Bitiş..... Cinsiyeti.....Mesleki Deneyimi.....

Merhaba, yukarıda belirtmiş olduğum konu ile ilgili bir araştırma yapıyorum. Araştırma konusundan da anlaşıldığı üzere görüşlerinize başvurmak istiyorum.Çünkü araştırma konusunda geçen dersin uygulayıcıları sizlersiniz ve sizin düşünceleriniz bu çalışmamın temelini oluşturacaktır.Bu çalışmanın sonuçlarının tarih konuları öğretilirken öğretmenlerimizin karşılaştıkları problemlere dikkat çekmek ve çeşitli çözüm önerileri geliştirmek adına öğretmenlerinize katkı sağlayacağını ümit ediyorum.Görüşmemiz yaklaşık 30 dakika sürecektir.Görüşme izninizle kayıt cihazıyla kayıt altına alınacaktır. Söyleyecekleriniz gizli tutulacak, araştırmam dışında hiçbir yerde kullanılmayacak ve adınız hiçbir şekilde çalışmaya yansıtılmayacaktır. Bana zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.Eğer izniniz varsa sorulara başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Sosyal Bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- 2) 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir, bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 3) 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen tarih konularının öğrenci seviyesine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 4) Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen Tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünüyorsunuz?
- 5) 7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının tarih konularının öğretiminde şekil ve içerik olarak yeterli buluyor musunuz? ? Gereçleriyle açıklayınız.
- 6) Görev yaptığınız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.)Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 7) 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretiminde kullandığınız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız.
- 8) 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler, tarihi kişilikler, yaşlılar vs.).
- 9) 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programında tarih konularının Öğretimine yönelik önerileriniz nelerdir?

5.4.4. GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI

GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI

SORU 1: Sosyal Bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir.

- Ders saati yeterli değildir.
- Program yeterli değildir.
- Tarih konuları yoğun bir şekilde verilmiştir.
- Kavramlara çok fazla yer verilmiştir.(Öğrencinin yabancı olduğu kavramlar)
- Kazanım sayısı fazladır.
- Diğerleri (Öğrenci hazırbulunuşluğuna uygun değil, konular soyut,konular kazanımları karşılamıyor, öğrencilere sıkıcı geliyor vb.)

SORU 2:7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen tarih konuları sistematik bir bütünlük halinde verilmiş midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Konular birbirinden kopuk ve arasındaki bağlantıya dikkat edilmeden verilmiştir.
- Konular bir bütünlük halinde verilmemiş.
- Konular verilirken kronolojik sıralamaya dikkat edilmemiş.

3: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen tarih konularının öğrenci seviyesine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Konular öğrenci seviyesine uygun değil.
- Kavram ve konu yoğunluğu öğrenciyi zorlamaktadır.
- Konuların dağınık ve kopuk olması öğrencinin anlamasını zorlaştırmaktadır.

- ( ) Genel olarak konular soyut olduğu için öğrenci kavramakta zorlanıyor.
- ( ) Konular öğrencinin hazırbulunuşluğuna uygun değil.
- ( ) Konular genellikle öğrencilerin seviyesinin altında kalmaktadır

SORU 4: Öğrencilerin 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde geçen tarih konularına gereken ilgiyi gösterip göstermediği ile ilgili neler düşünöyorsunuz?

- ( ) Tarih konularına olan ilgi öğretmenin anlatım yöntemine göre değişmektedir.
- ( ) Genel olarak ilgileri azdır.
- ( ) Konular arasında bütünlük olmadığı için öğrenciler sıkılıyor ve ilgileri dağılıyor.
- ( ) Konuların yoğun olması ilgilerini azaltıyor.
- ( ) Tarihin ne işlerine yarayacaklarını bilmedikleri için ilgisizdirler.
- ( ) Konuların sözel olması ilgilerini çekmek konusunda eksik kalmaktadır.
- ( ) Diğer (Sınıf mevcutlarının kalabalık olması ilgilerinin dağılmasına sebep olmaktadır, hazırbulunuşlukları eksik olduğundan ilgi olmayabiliyor, merak etmedikleri için ilgileri az, dil uygun olmadığı için öğrenci ilgi göstermiyor)

SORU 5 : 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Tarih konularının öğretiminde şekil ve içerik olarak yeterli buluyor musunuz? ? Gerekçeleriyle açıklayınız.

- ( ) Sosyal bilgiler ders kitabını tarih konuları öğretimde genel olarak yeterli bulmuyorum.
- ( ) Sosyal bilgiler ders kitabının tarih konuları öğretimde görsel öğeler ve haritalar bakımından eksik olduğunu düşünüyorum.
- ( ) Sosyal bilgiler ders kitabında tarih konuları dil ve anlatım yönünden uygundur.
- ( ) Sosyal bilgiler ders kitabında tarih konuları birbirinden kopuk, karışık ve kronolojik sıralamaya dikkat edilmeden verilmiştir.

( ) Sosyal bilgiler ders kitabının tasarımı (kapağı, yazı, punto, ebat vb) uygundur.

( ) Sosyal bilgiler ders kitabında tarih konuları kazanımları karşılamıyor. (içerik yeterli değil).

SORU 6: Görev yaptığımız okuldaki koşullar (sınıf mevcutları, eğitim araç-gereçleri ve donanımları vs.) Sosyal Bilgiler dersinde Tarih konularının etkin bir şekilde öğretimi için yeterli midir? Bu konu hakkında neler düşünüyorsunuz?

( ) Okullarda Fatih Projesi kapsamında bu sene uygulanan ve aktif bir şekilde kullanılmaya başlanan etkileşimli (akıllı) tahtalar, okuldaki araç-gereç ve materyaller konusundaki eksikliklerin büyük bir bölümünü gidermektedir.

( ) Sınıf mevcutları normal düzeydedir.

( ) Derste kullanabileceğimiz araç-gereçleri (haritalar, grafikler, numuneler, modeller vb) bulma konusunda sıkıntı yaşıyoruz.

( ) Okuldaki koşullar yeterlidir.

( ) Sınıf mevcutları kalabalık olduğu için dersi işlemekte sıkıntı yaşıyoruz.

SORU 7: 7 sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan tarih konularının öğretiminde kullandığımız yöntem-teknikler nelerdir? Kısaca açıklayınız.

( ) Ders saati yeterli olmadığı genellikle düz anlatım ile soru cevap yöntemini kullanıyorum.

( ) Arada farklı yöntem ve teknikler kullanıyorum (drama, canlandırma, beyin fırtınası vb)

( ) Farklı yöntem kullanacak materyallerim eksik.

( ) Sınıfların kalabalık olması farklı yöntemleri kullanmamı engelliyor.

SORU 8 : 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders programında yer alan tarih konularının öğretiminde çevresel olanakların kullanımını hakkında neler düşünüyorsunuz? (Tarihi eserler,Tarihi kişilikler, yaşlılar vs.).

( ) Ağrı il merkezi tarihi eser bakımından zengin bir yer değil, ondan dolayı merkezde bundan faydalanamıyoruz.

( ) İlçelerde gidilecek tarihi eser var ama gezi düzenlemek için maddi imkanlar yeterli değil.

( ) Çevrede yararlanabileceğimiz tarihi kişilik ve yaşlı yok.

( ) Tarihi yerlere geziler düzenlemek için gerekli izin işlemleri konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.

( ) Ağrıda herhangi bir müze yok.

( ) İklim şartları el vermemektedir.

( ) Çocukları götürecek zaman yok.

SORU 9: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programında Tarih konularının Öğretimine yönelik önerileriniz nelerdir?

( ) Okullarda okutulan sosyal bilgiler dersinin haftalık ders saati artırılmalıdır.

( ) Tarihi yerlere yapılan gezi gözlem gibi faaliyetler için Milli Eğitim Bakanlığı veya il müdürlükleri çeşitli projeler geliştirmeli veya okullar bünyesinde yapılan bu tür faaliyetleri desteklemelidir.

( ) 7 sınıf sosyal bilgiler dersinde tarih konularında konular arasında bağlantı kurularak, kronolojik sıralamaya dikkat edilmelidir

( ) Ders kitabı konular arasında bağlantı sağlanacak şekilde görseller, haritalar bakımından zenginleştirilerek, çekici ve cazip hale getirilerek hazırlanmalıdır.

( ) Kazanımlar sadeleştirilmeli ve konu yoğunluğu azaltılmalıdır.

( ) Harita ve görseller artırılarak konular daha çekici hale getirilmelidir.

( ) Okulların, tarih konularının öğretiminde derslere yardımcı araç-gereç eksiklikleri tamamlanmalıdır.

5.4.5 GÖRÜŞME TAKVİMİ

ÖĞRTMENLER	GÖRÜŞME SAATİ	TARİH
G ₁	Başlama saati: 14:38, Bitiş saati:14:58	19.01.2016
G ₂	Başlama saati: 14:19 ,Bitiş saati:14:37	20.01.2016
G ₃	Başlama saati: 16:12, Bitiş saati:16.30	20.01.2016
G ₄	Başlama saati:16:51,Bitiş saati:17:16	10.02.2016
G ₅	Başlama saati: 14:13, Bitiş saati:14:39	11.02.2016
G ₆	Başlama saati: 11:08, Bitiş saati:11:29	12.02.2016
G ₇	Başlama saati: 15:23, Bitiş saati:15:43	17.02.2016
G ₈	Başlama saati: 15:45, Bitiş saati:16:03	18.02.2016
G ₉	Başlama saati: 16:29, Bitiş saati:16:49	19.02.2016
G ₁₀	Başlama saati: 12:15, Bitiş saati:12:35	21.02.2016
G ₁₁	Başlama saati: 10:02, Bitiş saati:10:21	25.02.2016
G ₁₂	Başlama saati: 10:55, Bitiş saati:11:16	25.02.2016
G ₁₃	Başlama saati: 13:57, Bitiş saati:14:18	25.02.2016
G ₁₄	Başlama saati: 09:26, Bitiş saati:09:47	26.02.2016
G ₁₅	Başlama saati: 10:23, Bitiş saati:10:52	26.02.2016
G ₁₆	Başlama saati: 15:20, Bitiş saati:15:38	26.02.2016
G ₁₇	Başlama saati: 10:19 Bitiş saati:10:47	06.03.2016
G ₁₈	Başlama saati: 16:02, Bitiş saati:16:26	06.03.2016
G ₁₉	Başlama saati: 15:30, Bitiş saati:15:52	10.03.2016
G ₂₀	Başlama saati: 14:49, Bitiş saati:15:09	15.03.2016

5.4.6. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Tasin DOĞAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Diyadin-1983
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	2001-2005 Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Y. Lisans Öğrenimi	2014-2016 Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlk Öğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	Temel Seviye İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	-
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Selçuk Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
İletişim	
E-Posta Adresi	dogantasin@hotmail.com
Mezuniyet Tarih	19/01/2017